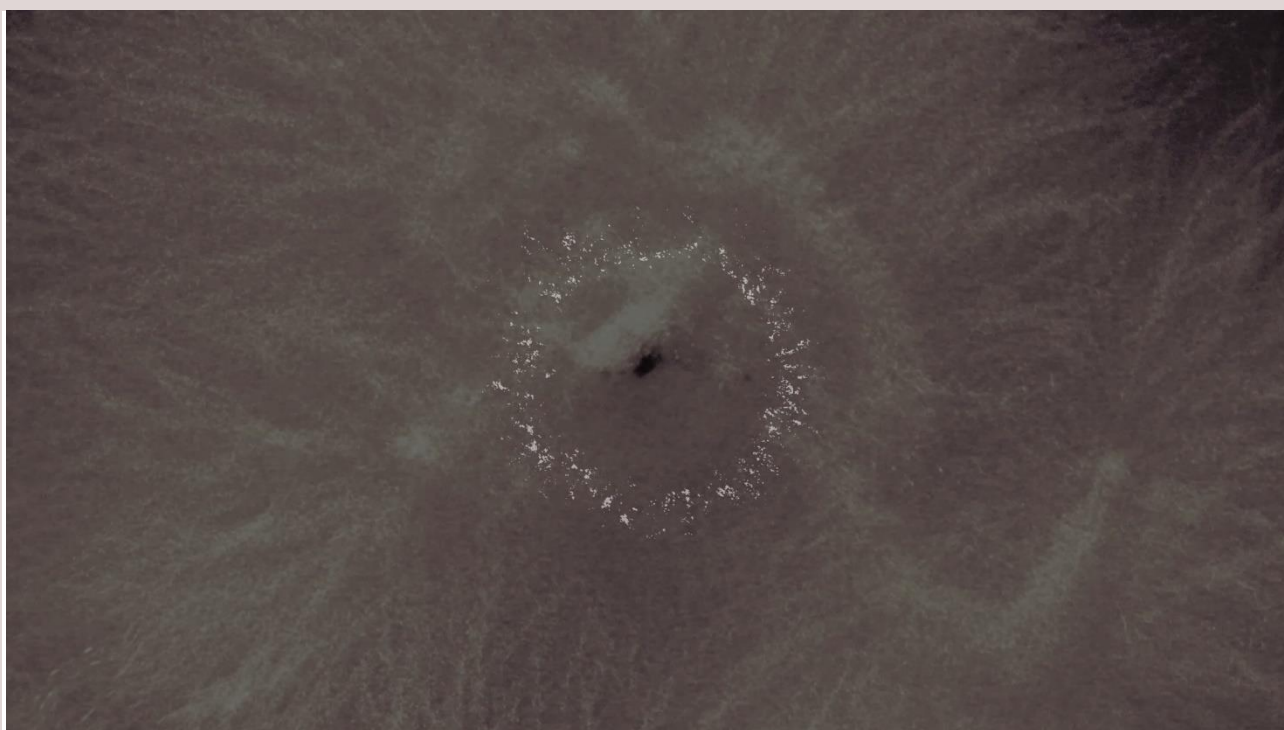

Taiteellinen tutkielma olion huokoisuudesta

Lauri Pulkkinen

Tekijä Lauri Pulkkinen

Työn nimi Taiteellinen tutkielma olion huokoisuudesta

Laitos Taiteen laitos

Koulutusohjelma Kuvataidekasvatus

Vuosi 2019

Sivumäärä 34

Kieli Suomi

Tiivistelmä

Esisokraattiset filosofit pohtivat noin 2500 vuotta sitten materiaalisuutta ja sen mahdollista liikettä. Heidän luonnonfilosofiansa ovat tallentuneet fragmentteihin, joita on tulkittu aikojen saatossa usein eri tavoin, ja monet heidän oivalluksensa vaikuttavat fysiikassa sekä filosofiassa vielä tänäkin päivänä. Esisokraattisista filosofioista nousee maailman rakenteen tulkitsemisen kannalta merkittävä ajatus, että materia on huokoista ja näiden huokosten kautta erilaiset kappaleet virtaavat jatkuvasti toistensa lävitse. Ihmisen kontekstissa huokoisuus muodostaa havaintomme ja tätä myötä on myös hyvin olennainen osa subjektiämme. Lävitse virtaaminen hämärtää kappaleiden välistä rajaa, mikä ihmisen tai minkä tahansa muun olion/entiteetin kohdalla asettaa kysymyksen: missä olio loppuu ja missä olion ulkopuolinen alkaa?

Inhimillisiä konstruktioita sekä representaatioita haastavat tutkimussuuntaukset, kuten uusmaterialismi ja posthumanismi ovat osittain palanneet niihin pohdintoihin, mihin luonnonfilosofiat jäivät ennen dualististen ja ihmiskeskeisten suuntausten yleistymistä Euroopassa. Näiden pohdintojen ympärille on kehittynyt monia eri teorioita, jotka edelleen kehittyvät ja etsivät jatkuvasti uusia lähestymistapoja kysymyksiin aineen perimmäisestä olemuksesta ja mahdollisista subjekteista. Nämä isot kysymykset ovat vielä yhtä avoimia kuin muinaisessa maailmassa.

2017 syksyllä aloitin huokoisuuden taiteellisen tutkimisen. Esisokraattiset fragmentit ja esisokraatikkojen havaintoon perustuva tutkimusasenne johdatti minut luontoon etsimään viisautta samoillen, meditoiden ja tehden erilaisia kehollisia kokeiluja. Noin kaksi vuotta kestäneen prosessin aikana syntyi videoteos Läpiveto/Cross-draught, minkä kautta käsittelen huokosten toimintaa, materian virtausta sekä inhimillistä subjektiä. Muinaisten kirjoitusten lisäksi tutkielmani ottaa myös tuoreemmat tulokulmat huomioon materiaalisuutta sekä huokoisuutta käsitellessä ja prosessini aikana muodostuneita ajatuksia koetellessa.

Avainsanat huokoisuus, esisokraatikot, uusmaterialismi, taiteellinen tutkimus, videotaide, animaatio, sekateos

Author Lauri Pulkkinen

Title of thesis Taiteellinen tutkielma olion huokoisuudesta

Department Department of art

Degree programme Art education

Year 2019

Number of pages 34

Language Finnish

Abstract

Around 2500 years ago the pre-socratic philosophers pondered materiality and movements of matter. Their natural philosophies were recorded into fragments which have been interpreted many times during history and many of their insights still affect today's physics and philosophies. A significant idea concerning world's structure rises from pre-socratic philosophies. Matter is porous and through these pores different objects stream through each other constantly. In the context of human being this porosity constructs our perception and is fundamental part of our subject. Streaming through one another blurs the borders between objects. In case of a human or any other object/entity this lays a question: where does an object end and where external begins?

Human structures and representation have been challenged by research orientations such as new materialism and posthumanism. These fields have partly returned to similar thoughts where natural philosophers were before dualistic and anthropocentric ideas became popular in Europe. Many theories have been based around these ideas which are still building up and looking for new ways to approach questions about the primary form of matter and possible subjects. These big questions are still as unanswered as they were in the ancient world.

During autumn 2017 I started my artistic research on porosity. The pre-socratic fragments and perception-based approach towards research inspired by natural philosophies guided me to seek wisdom from nature by wandering, meditating and performing different bodily experiments. The process took for about two years and during that time I created a video *Läpiveto/Cross-draught*. Through the video I address functions of pores, material streams and human subject. Along with ancient writings this study takes more current fields into account considering porosity and testing the ideas compounded during this process.

Keywords porosity, pre-socratics, new materialism, artistic research, video art, animation, mixed media

”Yksikään ihminen ei näe selvästi, eikä kukaan tiedä mitään jumalista eikä mistään muustakaan tärkeästä. Vaikka ihmiselle kerran kävisikin niin onnellisesti, että hän pystyisi oivaltamaan sen, mikä on todellista, hän ei kuitenkaan itse tätä huomaisi. Kaikki, mitä ihminen sanoo, jää pelkäksi otaksumaksi.”

Ksenofaneen sanomaksi luettava ajatus

Sisällysluettelo

1. Johdanto

2. Esisokraattikkojen jalanjalkia

3. Luonnossa samoilua, meditointia ja elävää kuvaa

4. Läpiveto

5. Katoava inhimillinen subjekti/rajaton keho

6. Kohti uusmaterialismia

7. Pohdinta

1. Johdanto

Tämän opinnäytteen pohdinta huokosista ja huokoisuudesta on taiteellinen tutkielma materiaalisuudesta, kokemuksesta ja ontologiasta. Tutkimuksessani olen käyttänyt lähdemateriaalin lisäksi omaa kehoani ja sen aistijärjestelmää sekä sekalaisia taiteen tekniikoita. Nämä välineet toimivat tasavertaisessa, toisiaan tukevassa suhteessa – taiteellinen prosessi auttaa tulkitsemaan tekstiä ja teksti taas vastavuoroisesti auttaa viemään taiteellista prosessia eteenpäin. Tässä yhteistyössä ominaisuuksiltaan eri tavalla monipuoliset tiedon muodostamisen tavat katalysoivat toisiaan täydentämällä ja kehittämällä muodostettua tietoa pidemmälle. Pyrkimyksenä on ymmärtää sekä havainnollistaa olion(minun) ja ympäröivän välistä kanssakäyntiä. Prosessoida sitä, mitä minuun virtaa, mitä minusta virtaa ja miten tämä vaikuttaa minuun tai ympäröivään. Olen tarkastellut aistisen tiedon(*aisthesis*) roolia itsen muodostamisessa pyrkimyksenä oppia ymmärtämään paremmin olemassa olemisen luonnetta.

Tieni huokosten pariin löysin professori Juha Varton pitämän ruumiin reiät-luennon kautta vuonna 2016. Luennon jälkeen olin Vartoon yhteydessä ja hän neuvoi minut syventymään esisokraatikkoihin. Heidän kirjoituksistaan olen löytänyt lukuisia liittymäkohtia omiin kehollisiin kokemuksiini ja tapaani tulkita maailmaa. Nämä filosofiat ovat mielestäni erinomainen lähtökohta kehon ja fyysisyyden saralla ja pitävät sisällään todella syvällisiä, ja omalla erityisellä tavallaan perusteltuja ajatuksia olemisesta ja maailmasta.

Esisokraattisiin filosofioihin syventyessä tulee ottaa huomioon seuraava merkittävä seikka. Ne ovat isolta osin tapahtuneet ajassa ja ympäristössä, missä perimätieto ei ole vielä välttämättä päätenyt kirjalliseksi, tai ainakaan sitä ei voida luotettavasti todistaa. Esisokraatikkojen filosofiat ovat tallentuneet erinäisinä fragmentteina, jotka ovat käyneet läpi lukuisia vaikeuksia liittyen sanojen kääntämiseen, termien merkityksiin ja koko maailmankuvan erilaisuuteen. Monet esisokraatikoiden kirjoitukset ovat tulleet ilmi vasta Kreikan klassisen aikakauden filosofien viittauksista ja tästä jatkaneet muovautumista myöhempien eurooppalaisten filosofien käsissä. Fragmentteja on kuitenkin saatavilla enemmän tai vähemmän muunneltuna ja yhteen koottuina. Fragmentteihin viittaamisessa käytetään omaa tapaansa merkitä fragmentin kirjain/numero. Tässä tutkielmassa olen selvyyden vuoksi vielä lisännyt alaviitteisiin kirjalähteen, josta olen fragmentin löytänyt ja mihin käännökseni perustuu. Esimerkkinä tässä lainaus Empedokleelta:

Etsien sieraimillaan partikkeleita (*kermata*) eläinten raajoista. . . mitkä heidän jalkansa ovat jättäneet taakse pehmeään ruohoon (420 : B 101) ¹

¹ Fragmentti: Barnes 1979, 178

Fragmenttien tulkitsemisessa ja merkitysyhteyksien muodostamisessa on olennaista pitää mielessään, että esisokraatikot, kuten vaikka Anaksimandros, Herakleitos, Parmenides ja Filolaos ovat eläneet kokonaan toisenlaisessa kulttuurissa kuin vaikka Aristoteles tai Platon, joiden tulkintoihin käsitys esisokraatikoista on pitkälti pohjautunut (Varto 2008, 74-76). Tässä opinnäytteessä olen pyrkinyt mahdollisimman suureen syventymiseen juuri tämän merkitysyhteyden muodostamisessa ja sitä kautta ymmärtämään esisokraattisia kirjoituksia.

Huokonen (poroi) - ainemassassa olevia onteloita

Ihminen on reikiä täynnä oleva olio, samalla tavalla kuin koira tai voikukka. Nämä reiät, joita tässä kontekstissa kutsun huokosiksi, tarkoittavat ainemassassamme olevia avanteita kuten suu, sieraimet, hikirauhaset tai peräaukko. Konkreettisenä esimerkkinä huokosten toiminnasta on monille olioille ominainen tapa ravita itseään, tämän jälkeen prosessoida ravinto elimistössään ja sen jälkeen työntää se ulos. Huokoisuus ei välttämättä tarvitse edes mitään konkreettista tekoa, vaan koko materiaallinen olemassaolo on jatkuvasti huokoista. Esisokraattiset filosofit tarkastelivat kehoon tulevan ja poistuvan materian pohjalta ajatusta: maailman ilmenee meille ruumiin reikien kautta. Huokosten läpi kulkeva materia siis muodostaa olion kehossa mahdollisen kognition ja tätä kautta olemme yhteydessä ympärillä olevaan ja toimimme myös sen mukaan (Barnes 1979, 175-178). Keho on ikään kuin talo, jossa on paljon avonaisia ikkunoita sekä ovia ja talon läpi puhalttaa jatkuvasti. Näitä ovia ja ikkunoita on mahdollista tukkia tai pitää auki, mikä taas vaikuttaa siihen, mitä taloon pääsee sisään ja mitä lähtee ulos. Kehoon tulee ulkopuolelta materiaa, mikä taas jatkaa kulkuaan toisesta tai samasta huokosesta eteenpäin. Nämä huokokset ovat jatkuvassa vuorovaikutuksessa ympäröivän kanssa ja tätä myötä kehoon virtaa ja kehosta virtaa (*aporrhōia*) jatkuvalla syötöllä erinäisiä nesteitä, kaasuja, kiinteää materiaa ja muita aineita. Huokokset toimivat siis tietynlaisina vastaanottajina tai tuottajina kehon sekä ympäröivän välillä, ja huokosten kautta muodostamme aisteihin perustuvan havainnon. Nämä aistihavainnot taas kasvavat kokemuksiksi, jotka muovaavat käsitystä itsestä ja sen suhteista muihin ilmiöihin. Varhaisimmat Euroopasta löytyneet tekstit käsittelevät tätä edellä mainittua ilmiötä – huokoisuutta.

2. Esisokraatikkojen jalanjälkiä

Ymmärtääkseen esisokraatikoita on tärkeä ymmärtää keitä he ovat ja maailmaa, jossa he ovat eläneet. He olivat joukko ajattelijoita, isolla aikavälillä ja he edustivat monissa asioissa toisistaan erilaisia ajatustapoja (Warren 2007, 2-3). Mykeneen perintöä voidaan katsoa olevan elämä-käsitteen merkittävyys ja mielenkiinto sitä kohtaan. Siihen on myös liittynyt vahvasti aikansa tärkeät ja moninaiset mystiikat, legendat ja seremoniat. Uskonto myös on ollut hyvin moninaista (Gotshalk 2000, 8, 46). Esisokraattisista filosofioista käytetään usein nimitystä luonnonfilosofia. Mielestäni termi on osuva ja helpottaa heidän kirjoitusten ymmärtämistä. Luonnon tulkitseminen,

aistiminen/havaitseminen(*noos*) ovat olleet tapa kerätä ymmärrystä(*logos*), mikä ei välttämättä suinkaan tarkoita ainoastaan inhimillistä järkeä, vaan jotain paljon laajempaa (Gotshalk 2000, 371-372). Ajattelua kosmisesta kiertokulusta, jonkinlaisesta syklisyydestä, on esitetty ja myös ajatus tiedon/tietoisuuden kollektiivisuudesta on toisenlainen kuin myöhemmän ajan eurooppalaisissa suuntauksissa (Varto 2008, 112-114). Tämän opinnäytteen kannalta mittavin ero esisokraattisiin luonnonfilosofioihin ja myöhempään eurooppalaiseen filosofiseen perinteeseen on kuitenkin suhde metafysiikkaan. Voimakkaat ja koko eurooppalaista maailmankuvaa muovanneet dualistiset suuntaukset kuten: platonismi², kristinusko ja kartesiolaisuus eivät vielä olleet syntyneetkään. Maailma oli perusluonteeltaan materialistinen ja sen tutkimisasenne oli myös materialistinen (Barnes 1979, 173-174). Fenomenologian merkittävä kehittäjä Heidegger on lähestynyt asiaa tavalla, jonka Antti Kajas (2007, 5) mielestäni kiteyttää selkeästi: "Herakleitos ei nimittäin vielä ajattele metafysisesti, me taas emme enää pyri ajattelemaan metafysisesti". Herakleitos ja hänen aikalaisensa eivät lähteneet rikkomaan maailmaan liittyviä dualistisia erotteluita. He elivät maailmassa, jossa näitä erotteluita ei ole edes vielä tuotu esiin. Näkisin, että Herakleitos ja hänen aikalaisensa ajattelivat ennemminkin fyysisesti kuin metafysisesti. Myös uskonto ja jumalkäsitykset ovat fyysisiä. Vasta orfilainen mystiikka on tuonut mukaan ajatuksen tuonpuoleisesta, mutta sekin on loppujen lopuksi hyvin tämänpuoleinen. Jumalat ja muut metaforat ovat vielä täällä samassa materiaalisessa maailmassa kuin kaikki muukin (Varto 2008, 13). Tämä esisokraattikojen puhdas materialistinen suhde olemiseen fyysisenä, eikä metafysisenä ilmiönä, tekee heidän filosofiansa ajankohtaiseksi tälle lopputyölle.

Eräs toinen esisokraattiseen luonnonfilosofiaan vahvasti liitetty materialistinen päämäärä on alkuaineen(arkhe) etsiminen (Warren 2007, 3-4). Mistä materiasta maailma pohjimmiltaan muodostuu? Tämä on niitä perustavanlaatuisia fysiikan arvoituksia missä emme ole vieläkään päässeet oikeastaan paljoa pidemmälle. Leukippoksen ja Demokrituksen ajatukset atomista(*atomos*) paneutuvat siihen, että on olemassa jokin pieni materian muoto, jota ei voi enää jakaa³ (Barnes 1979, 22). Anaxagoras taas lähestyi maailman rakennetta siten, että kaikessa materiassa on kaikkea materiaa ja materian olomuoto sen sijaan voi vaihdella (Barnes 1979, 30-31). Tämäkään tulokulma ei ole kaukana tämänhetkisistä isoista teorioista⁴ Monilta osin esisokraattikojen tapa filosofoida on ollut hyvin lähellä nykyään fyysikoiksi mielletyn ammattiryhmän tapaa lähestyä maailmaa ja teoretisoida sen olomuotoja. Metafysiikkaa edeltäneen maailmankuvan ja materian rakenteen analysoinnin lisäksi tämän opinnäytteen kannalta erittäin kiinnostava seikka on monelle esisokraatikselle ominainen tapa lähestyä

² Platoninkaan dualistisuus ei ole yksiselitteistä, sillä hänen ideamaailmansa ei välttämättä sijoittunut transsendenttiin. (Nivala 2014, 251)

³ Eräs yli 2000 vuotta myöhemmin löydetty hiukkanen saikin nimensä näiden filosofoiden mukaan, mutta sekin todistettiin jaettavaksi verrattain katastrofaalisiin seurauksiin. Tällä hetkellä jakamattoman asemassa on kvarkki, mutta senkin jakamista pienempiin hypoteettisiin alkeishiukkasiin, kuten preoneihin on jo esitetty. (Ball 2007: <https://www.nature.com/news/2007/071130/full/news.2007.292.html>)

⁴ Säieteoriassa kaikki perustuu samanlaisuuteen. (Siegel 2016: <https://www.forbes.com/sites/startswithabang/2016/11/25/whatever-layperson-should-know-about-string-theory/#3bf78e525a53>)

tutkimista taiteen kautta. Eritoten Parmenidaksesta ja Empedokleesta jäänet fragmentit ovat osoittautuneet heidän tekemikseen runoiksi tai lauluiksi, mikä viittaisi oman aikansa taiteelliseen tai taideperustaiseen tutkimukseen (Varto 2008, 87 ; Gotshalk 2000, 172).

Tämän lopputyön taiteelliselle tutkimukselle esisokraatikot kulkevat eräänlaisena muusana, keskustelukumppanina ja eteenpäin vievänä arvoituksena. Opinnäytteen tutkimuskysymykset jakautuvat seuraaviin kahteen kohtaan:

Mitä mahdollisuuksia huokosten tiedostamisella/tuntemisella ja aktiivisella osallistamisella on vaikuttaa itseen ja ympäröivään?

Jos tehdään oletus tietoisuudesta ja tahdosta, mitä vaikutuksia sillä on huokoiseen olemiseemme? Mitä vaikutuksia huokoisella olemisellamme on tietoisuuteen? Jos kyseenalaistamme tietoisuutemme ja tahdon, mihin rooliin taas se asettaisi kehomme toiminnat? Onko subjekti vain kehoissamme olevien, tulevien ja poistuvien ainesosien summa vai onko siinä jotain muutakin? Oma kehoni ja tekemäni havainnot ovat mittavassa roolissa tämän tutkielman tiedonmuodostajina. Kehoni on opinnäytteeni taiteellisen prosessin olennaisimpia instrumentteja ja näin ollen koko tämä tutkielma on kehooni vahvasti kytköksissä. Taiteellinen prosessini on kokeileva ja intuitiivinen. Esisokraatikkojen jalanjalkia seuraten, aistiminen on keino muodostaa syvempää ymmärrystä asioista (Gotshalk 2000, 144).

Mikä on minua ja mikä on ulkopuolista?

Missä kohtaa materia on osa kehoani ja missä kohtaa se on jo jotain muuta? Voiko kehoni toimia määritellyn kehoni⁵ ulkopuolella? Nämä kysymykset hämärtävät jo ennalta hämärää erottelua kehon ja ympäröivän välillä.

3. Luonnossa samoilua, meditointia ja elävää kuvaa

Ajatus huokoisuuden ja huokosten taiteellisesta tutkimisesta sai alkunsa taiteellisesta työskentelystä. Kun olin tullut esitellyksi käsitteelle huokonen, aloin piirtää ja maalata havainnollistavia kuvia liittyen huokosen fysiologiaan ja filosofiaan. Teoksia työstäessä minulle pian valkeni seuraavat kolme asiaa:

⁵ Elimistömme uloin elin iho on usein se mihin määritämme kehon rajan. Myös ihosta kasvavat karvat ja muut sarveisaineesta muodostuneet asiat kuuluvat vielä kehoon.

- Sen sijaan, että näiden töiden tekemisen kannalta merkittävin tekijä olisi jonkinlainen teoksellinen ambitio tai ajatus taiteellisesta päämäärästä, olen selvästi enemmän kiinnostunut tämän aiheen tutkimisesta ja taiteelliset menetelmät toimivat välineinäni tutkimiseen.
- Teokselliset ambitiot alkavat muodostua työskentelyn edetessä ja ne auttavat tutkimista.
- Tämänkaltaisen lähestymistapa kuvien tekemiseen on ollut teoksissani läsnä usein aikaisemminkin.

Pores I 2016, akryyli levyllä 180x77cm

Pores II 2016, muste ja akryyli kartongille 202x102cm

Tutkimuksen tekeminen kuvia tehden on ollut Euroopassa läsnä jo hyvin pitkän aikaa muun muassa lääketieteessä ja biologiassa. Esimerkiksi Ernst Haeckelin tapa lähestyä evoluutiota ja biologiaa taiteen keinoin (Richards 2008, 9-10), Da Vincin oivallukset ihmiskehosta tai Ahola Valon kasvatustilafilosofiset tutkimukset suhteessa hänen realismiin ja symbolismin aikaisiin kuviinsa (Haastattelut, Yle kuvanauha 1984⁶). Suuren teknologisen murroksen jälkeenkin tämä perinne on läsnä ja tuoreimpia esimerkkejä lienee kuvataiteilija Markus Rissasen tekemä löydös liittyen Penrosen laattojen matemaattiseen arvoitukseen (Merimaa 2016⁷).

Tutkimiseni ei voinut pysyä vain kuvien tekemisen ja teoretisoinnin parissa, sillä kyseessä on kuitenkin vahvasti kehoon ja olemiseen liittyvä ilmiö. En yritä ratkaista jonkun olennon anatomiaa tai etsiä jotain laskemalla selviävää vastausta, vaan aiheeni on enemmänkin todellisuus- ja minäkäsitystä pohtiva arvoitus. Kuvien tekemisestä piirtäen ja maalaten siirryin kokonaisvaltaisempaan työskentelyyn, jossa on yhtäläisyyksiä Claude Lévi-Straussin kuuluisaan villiin ajatteluun ja bricoleuriin. Työskentelyni oli puitteisiin sopeutuvaa ja moniulotteista tekemistä. Prosessiin liittyvät välineet, keinot ja muut asiat ylläpitävät sisäistä keskustelua, mutta toimivat myös eräänlaisina ajatusten kanavina. Ajattelu ja tekeminen eivät ole erillään toisistaan. (Lévi-Strauss 1962, 26-27).

Vuonna 2017 Suorittaessani Puite 2.0 adaptaatiokurssia Taideyliopiston Teatterikorkeakoulussa opettajat Riku Saastamoinen ja Ville Sandqvist esittelivät minulle metodin, jota kutsuimme taidehiippailuksi: kokeilevaa ja fyysistä seikkailua erilaisissa ympäristöissä ja tutkivaa asennoitumista vastaan tuleviin ilmiöihin. Tämä resonoi vahvasti esisokraatikoille ominaisen havaintoon perustuvan tutkimisen kanssa. Aloin samoilla luonnossa paikoissa, joissa olisi mahdollisimman vähän ihmiskontakteja. Luonnosta muodostui minulle erityinen tapahtumisen tila (Siukonen 2011, 85). Eristäytyminen auttoi minua etsimään laajempaa aisti/kokemushorisonttia ja avartamaan suhdettani huokoisuuteen. Eristäytyminen oli tärkeää myös siitä syystä, että luonnossa seikkailuni tapahtui usein alasti tai vähissä vaatteissa. Vaatteiden ongelma oli se, että ne toimivat vaimentavasti monissa tuntoon/kosketukseen kytkeytyvissä aistimuksissa ja näin rajoittivat kokemushorisonttiani. Kokeilevan luonnossa läsnäoleminen sisälsi harjoittelua ja hiljentymistä. Meditoiminen välttämällä kehon liikkumista ja vastavuoroisesti meditoimista keholla liikkuen on osa meditoinnin pitkää perinnettä (Klemola 2004, 58-65) ja oma meditoiminenkin perustui tähän. Vaikka olen metsässä tehnyt esimerkiksi joogaan liittyviä läsnäoloharjoituksia, hengitysharjoituksia ja rentoutumisharjoituksia (Väätti 2017, 28), en näkisi, että tämä meditaationi edustaa suoranaisesti mitään olemassa olevaa koulukuntaa, vaan on enemmänkin etsivää tietoisuustaitojen harjoittamista. Se on eräänlaista viisauden etsimistä, millä on pitkät juuret buddhalaisessa ja hindulaisessa perinteessä, mutta mikä on toisaalta myös ollut läsnä muinaisessa

⁶ Yle elävä arkisto: <https://yle.fi/aihe/artikkeli/2008/08/29/aleksanteri-ahola-valo-taiteilija-ja-filosofi>

⁷ Artikkelin: <https://www.hs.fi/tiede/art-2000004999176.html>

Kreikassakin, kuten esisokraattisuuteen liittyvässä orfilaisessa askeesissa.⁸ Taiteellisen prosessin koen tässä samankaltaisuutta esimerkiksi Antti Laitisen *Bare Necessities* (2002) teokseen.⁹ Metsässä samoilla/meditoimalla pidin kuvallisen sanallista työskentelypäiväkirjaa kokemuksistani.

Huokosten toimintaan kuuluu olennaisena osana materiaalin liikkuminen. Liikkeen suuri rooli johdatti minut ratkaisuun tehdä tutkimukseni kuvat ja ajatukset eläviksi. Sanat ja pysähtyneet kuvat olivat hyviä liittolaisia, mutta animoinnin kautta löytyi vielä paremmin sopiva tapa käsitellä materiaalin liikkeiden elävyyttä. Juuri tämä elävyyden tekeminen/elävöittäminen onkin tärkeä animaation filosofinen lähtökohta (Wells 2008, 68). Animaation tekeminen auttoi minua käsittelemään tutkimuksen muiden vaiheiden aikana nousseita havaintoja ja animaatioon liittyvä tekemisen runsaus sopi myös muuhun taiteelliseen tutkimukseeni. Tekevien käsien ja muiden ruumiin kappaleideni osuus ajattelussa oli samankaltaista kuin metsässä tapahtunut hiippailu sekä tunnustelu. (Siukonen 2011, 21) Vaikka isolta osin videon kuvat olen tehnyt erilaisia animaation tekniikoita käyttäen, on siinä myös runsaasti livekuvaa sekä trikkikuvaa, joten lopulta video on ennemminkin teoksena mixed mediaa/sekatekniikkaa, kuin animaatiota. Helpottamisen vuoksi puhun siitä tutkielmassani vain videona.

Taiteellisen prosessin lopputulokset heijastavat rooliaan tutkimusvälineinä ja kuvaavat prosessin lisäksi tutkimuksen tuomia oivalluksia. Esteettisyys on myös harkittu tutkimuksen luonteeseen sopivaksi. Videon päämääränä on tiedon muodostamisen ja prosessin lisäksi kertoa myös pidemmälle vietyjä/koeteltuja päätelmiä aiheesta tavoilla, jotka ovat taiteen luonteelle ominaisesti avoimia tulkinnalle. Kokonaisuutena taiteellinen prosessi on tämän lopputyön metodi, aineistonkeruumenetelmä ja Läpiveto/Cross-draught-videossa on tekemäni johtopäätökset. Käsittelen näitä asioita myös sanallisesti opinnäytteen luvuissa 5-7. Kirjoitustyö, samoilu/meditointi ja videon teko ovat tapahtuneet osittain samanaikaisesti ja välillä jaksoissa. Tämän opinnäytteen taiteellinen tutkiminen on montaasinomaisen videon tekemistä, minkä ohella jatkuvasti kulkee tutkiva asennoituminen kehoni sekä ympäristön huokosiin. Tämä ilmenee erilaisin kehollisin harjoituksin, kokeiluina ja seikkailuina, jotka ammentavat performanssi/vartalotaiteen toimintatavoista ja meditaation pitkästä perinteestä.

⁸ Orfeuksesta ja hänen seuraajistaan on puhuttu eräänlaisina shamaanisina luonnon välittäjinä. Asketismi, kasvissyönni ja puhdistautumismenot olivat tärkeä osa heidän tapansa pyrkiä luonnon järjestyksen ymmärtämiseen niin, että siitä voi puhua (tai laulaa) myös muille. (Varto 2008, 44).

⁹ <https://anttilaitinen.com/bare-necessities-2002/>

Tutkielman tieto on luonteeltaan erilaista tietoa, kuin esimerkiksi fysiologian tai sosiologian tutkimisessa muodostettu tieto. Tutkielmani ei lähde konstruktivisesti mittaamaan uusia tuloksia edellisten mittausten pohjalta, vaan pyrkii löytämään tai kiteyttämään jotain, mihin ei vielä välttämättä löydy mittareita. Vaikka tämän tutkielman tuottama tieto on luonteeltaan toisenlaista kuin jotkin muut tiedon muodot, ei se kuitenkaan missään nimessä sivuuta tai väheksy luonnontieteiden saavutuksia tai mittareita, vaan nykyaikaiset, osittain empiirisetkin tulokset kulkevat koko ajan opinnäytteessä mukana.

Seuraavat kaksi kappaletta Läpiveto ja Katoava inhimillinen subjekti/rajaton keho muodostavat lopputyön aineiston ja käsittelevät taiteellista prosessiani. Tämä tutkimusaineisto on muodostunut havainnoistani luonnossa samoillessa ja studiossa videota tehdessä. Aineisto on jatkuvassa vuoropuhelussa, niin esisokraattisten fragmenttien, kuin tuoreempien materialististen teorioiden kanssa. Tämä aineiston ja teorian välinen vuoropuhelu pyrkii avaamaan tutkielmani tapaa koetella sen aikana syntyneitä ajatuksia ja tuloksia (Varto 2017, 58-59). Kappaleissa esiintyvät mustavalkopiirroksien olen tehnyt luonnossa päiväkirjamerkintöinä ja stillkuvat näyttävät havaintoni sellaisina, kuin ne ovat päätyneet videon lopulliseen versioon. Samoilujakson luonnokset muodostivat siis eräänlaisen ehdotelman videon kuvakäsikirjoitukseksi, mikä on sitten studiossa aihetta työstäessäni löytänyt vielä oman muotonsa ja rytminsä. Tekstissä on myös viittauksia luonnossa tekemiini kirjallisiin muistiinpanoihin. Nämä muistiinpanot löytyvät liitteistä numeroituina.

4. Läpiveto

Oletko samaa mieltä Empedokleen kanssa siitä, että olemassa olevissa asioissa käy virtaus?

Ilman muuta.

Ja että näillä asioilla on huokokset, minkä läpi virtaukset kulkevat?

Kyllä.

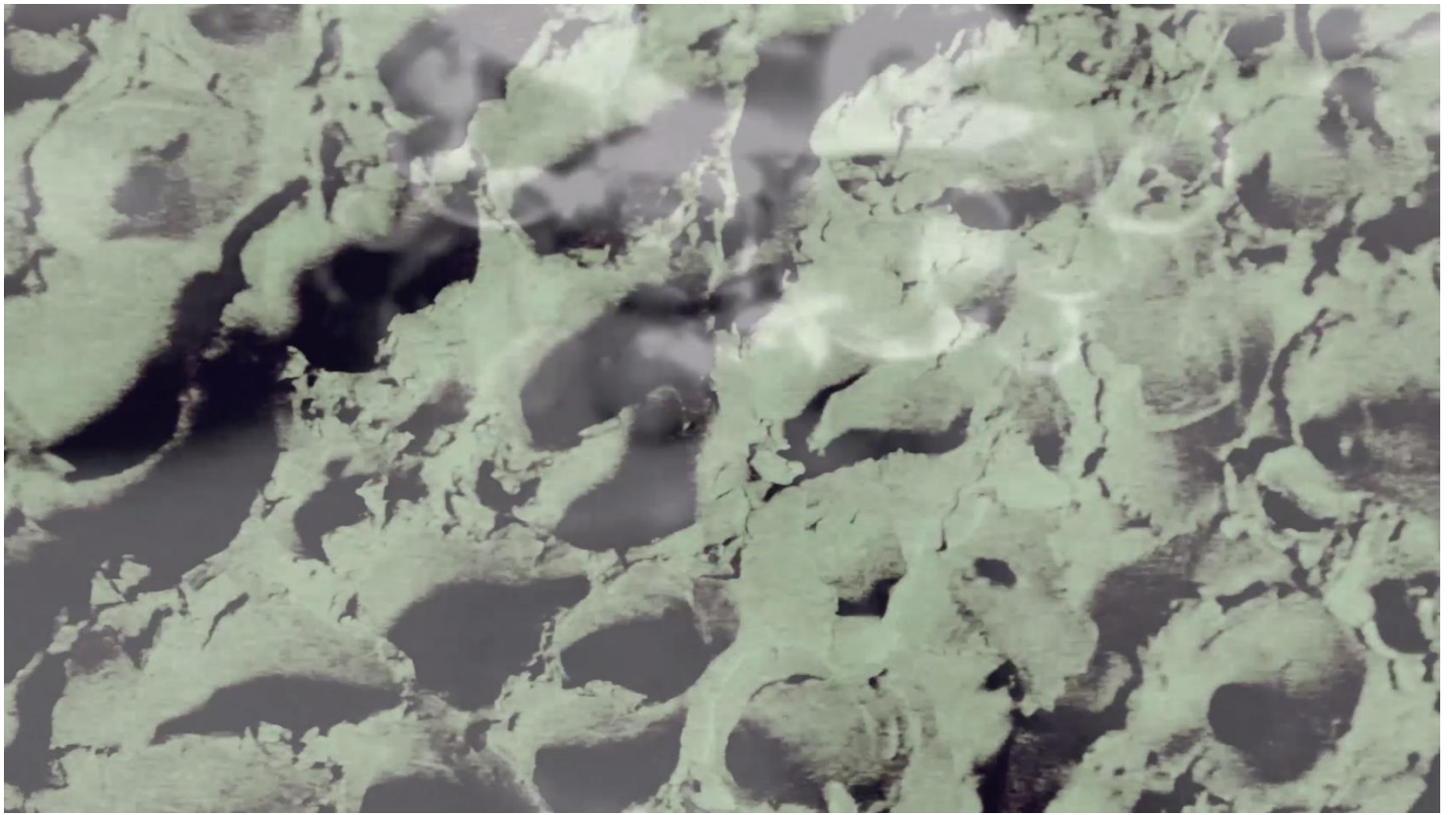
Ja virtauksista jotkut sopivat joihinkin huokosiin, kun taas toiset ovat liian isoja tai pieniä?

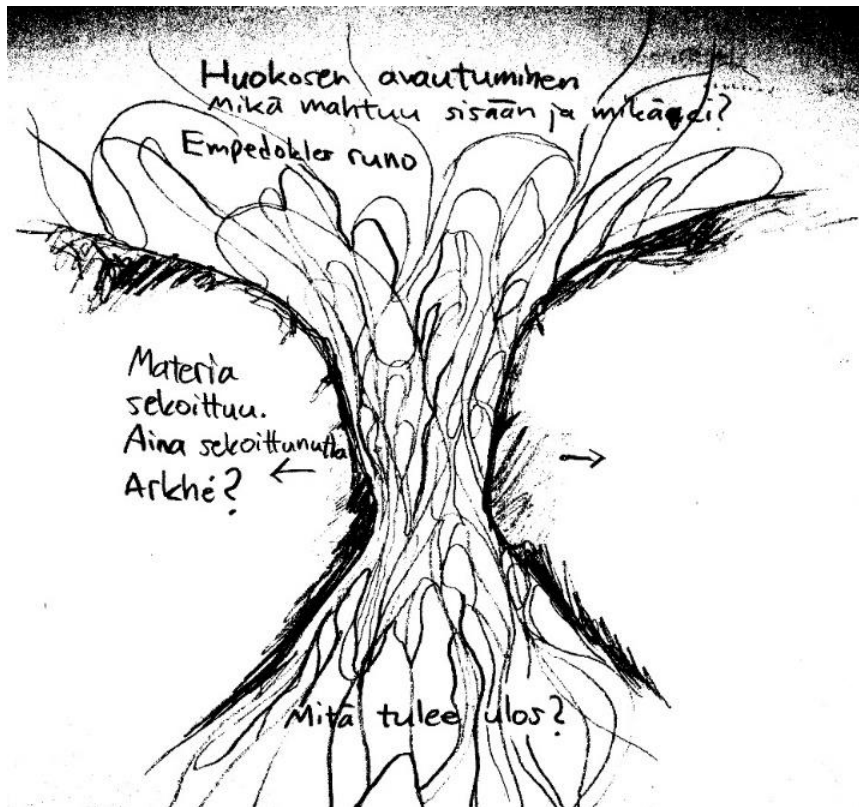
Juuri näin.

Ja on olemassa jokin mitä kutsut näöksi?

On.

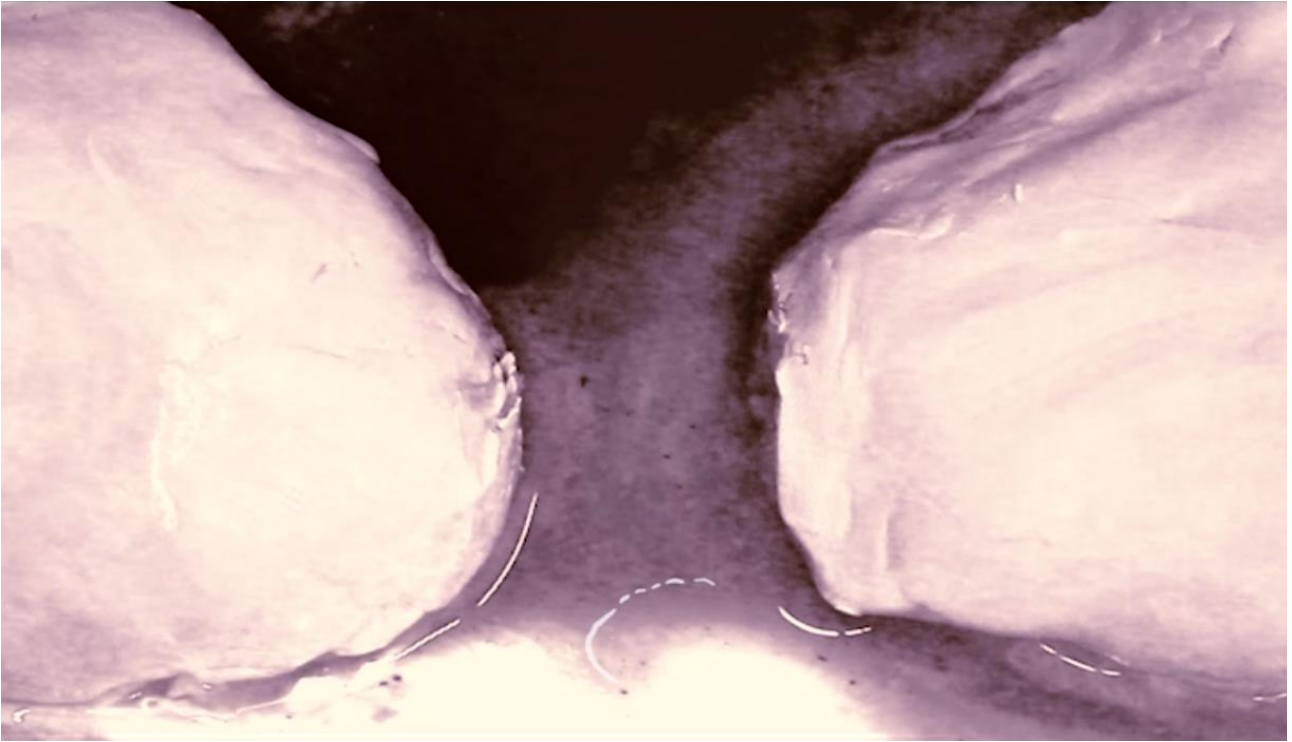
Tartu siihen mitä sanon, kuten Pindar tämän asettaa: väri on virtaus joistakin asioista, mikä sovittautuu näköön ja on sitä myötä havaittavissa. (417 : Meno 76C = A 92)

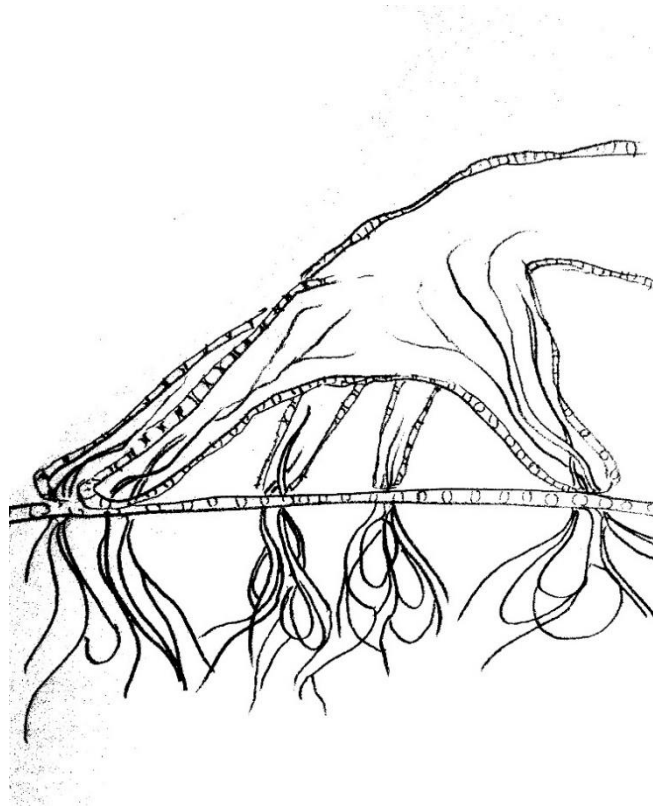

Aporrhoiai, minkä olen kääntänyt virtaukseksi englannin kielen sanoista effluence ja outflow, on läsnä monissa fragmenteissa ja liittyy vahvasti esisokraatikkojen ajatuksiin materian liikkumisista. Kaikki on huokoista ja kaikki virtaa toistensa läpi. Materia kiertää alituisesti, vaihtaa paikkaa ja havaittua olomuotoa, mikä taas trivialisoi erilaisten kappaleiden erottelua toisistaan. Jos vieressäni olevasta kivistä virtaa minuun, niin se tarkoittaa, että osa minusta on vieressäni olevaa kiveä. Asia kulkee tietysti myös toisin päin ja vieressäni olevassa kivessä on osittain minua (Työskentelypäiväkirja, 0). Asioiden kuten kivi tai minä hahmottamista vaikeuttaa se, että materia on virrannut aina, mikä tarkoittaa: minä ja kivi olemme ajattomasti virtaavaa materiaa ja näin ollen samaa. Subjektin paikkaa on vaikea sijoittaa, jos se muodostuu lukemattomista virtauksista, jotka voivat tulla käsittämättömän pitkien etäisyyksien ja aikojen päästä.

Ajatus alati virtaavasta tuntemattomasta materiasta resonoi *arkhē* kanssa, mikä on esisokraatikkojen etsimä alkuperäinen materia ja sen perimmäinen olomuoto: se mistä kaikki oleva muodostuu (Warren 2007, 3-4). Materian perimmäisen olomuodon selvittäminen on vieläkin saavuttamattomissa, jos sitä on edes mahdollista saavuttaa, mutta oivallus virtaamisesta antaa tarttumapintaa olemisen materiaalisuuteen. Kaikki on samaa ja kaikki virtaa enemmän tai vähemmän kaiken läpi.

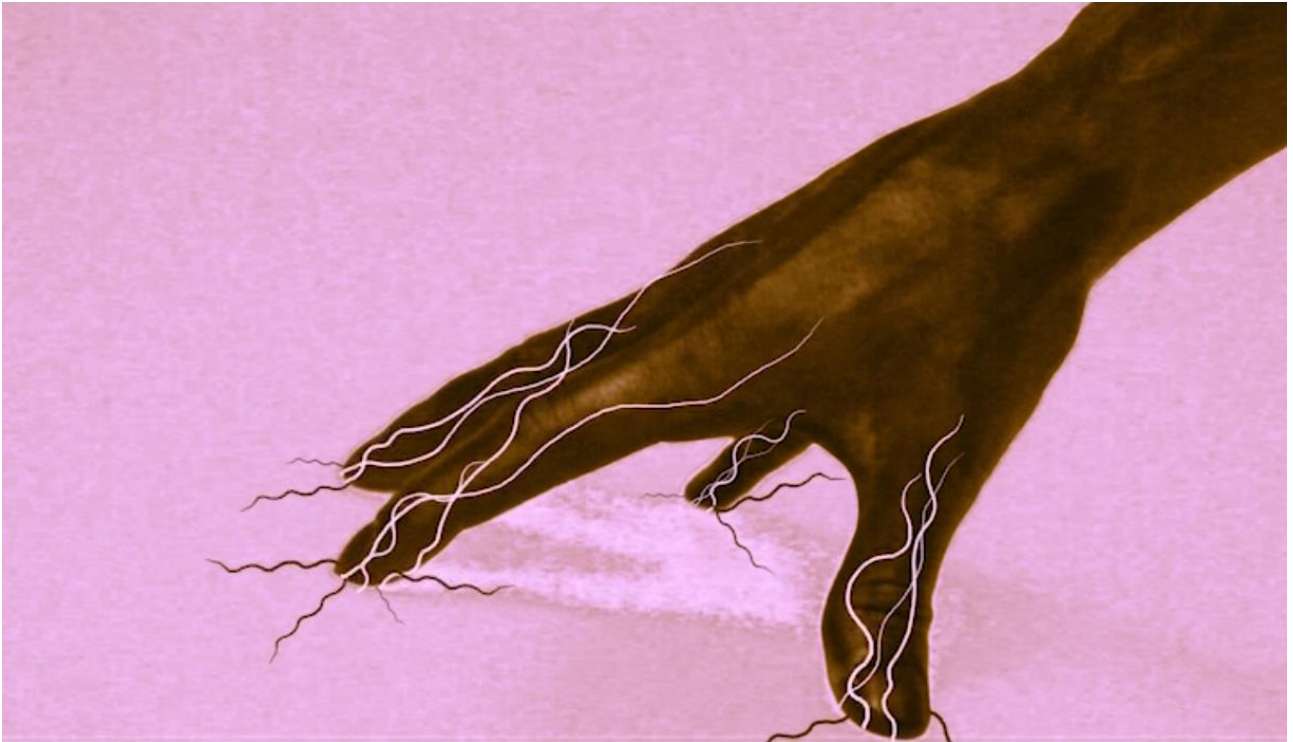

Kaikki pohjautuu johonkin jakamattomaan hiukkaseen ja tässä hiukkasessa piilee koko materiaalisuuden ydin. Tämä tarttumapinta pitää sisällään oletuksen, että maailma tosiaan perustuu johonkin jakamattomaan materiaan, mitä esimerkiksi hiukkasfysiikka vielä puoltaa, (Rummukainen¹⁰)

¹⁰ Hiukkasfysiikan standardimalli Helsingin Yliopisto: <http://www.helsinki.fi/~rummukai/lectures/standardimalli.pdf>

eikä esimerkiksi jatku loputtomasti pienempään. Tässä tutkielmassa asetun muinaisten atomistien ja nykyisen hiukkasfysiikan puolelle ja teen rohkean oletuksen, että materiaalilla on jokin perimmäinen jakamaton olomuoto ja materia on liikkeessä.

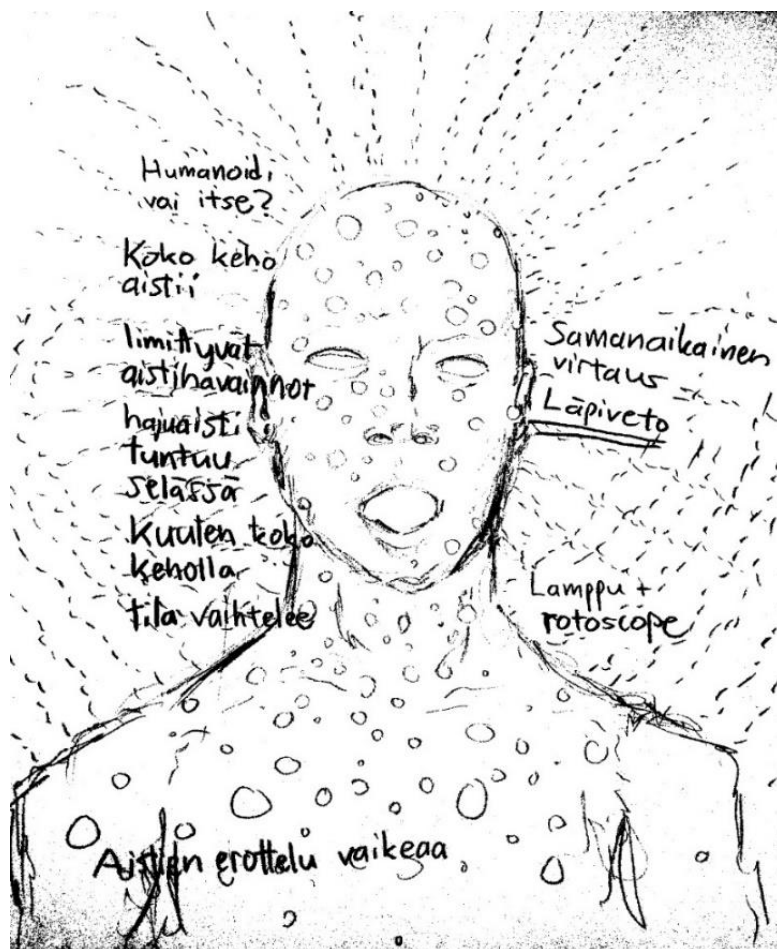
Palaten takaisin minuun ja viereiseen kiveen, olemme huokostemme kautta jatkuvassa läpivedossa. *Arkhe* on se mistä muodostumme ja *arkhe* virtaa kaikilta puolilta lävitsemme. Joka hetkellä nahkani sisällä kulkee materiaa, joka on virrannut lukemattomien muiden kappaleiden läpi ja näin ollut osittain niitä. Tämä tarkoittaa myös sitä, että minä olen osittain niitä. Vieressäni oleva kivi on osittain niitä. Happimolekyylit, joita hengitän, ovat osittain niitä. Kaikki kappaleet ovat jatkuvassa läpivedossa keskenään ja läpiveto muodostuu rajattomista tuntemattoman materian virtauksista. Monia näistä virtauksista olen kykeneväinen havaitsemaan.

Kun laitan käteni kivelle, auringon valosta tullutta lämpöenergiaa siirtyy kivistä minuun. Tuntoaistini tekee selvän havainnon huokosteni tekemästä vastaanotosta ja se vaikuttaa koko kehossani. Fragmentti (318: Sens 7 = A 86)¹¹ esittää, että havaitsemme sovittamalla (*enharmottein*) asioita huokosiin. Tästä syystä aistit eivät tee eroa toistensa kappaleilla; vaan jotkut huokokset ovat liian leveitä toiseen ja liian kapeita toiseen havaintoon, jotkut asiat liukuvat läpi koskematta ja toiset eivät mahdu sisään lainkaan. Aistielimen huokokset vastaanottavat ne kappaleet, mitkä sopivat aistielimen huokosiin ja tästä muodostuu aistihavainto. Empedokleen mukaan eri aisteilla on omanlaisensa huokokset ja näin ollen meillä on erilaisia aistihavaintoja. Aistihavainnon tekemiseen vaaditaan virtaus mikä sopii

¹¹ Fragmentti Barnes 1979, 177-178. Sivun 11 fragmentti myös

kyseisen aistieliimen huokosiin ja kun esimerkiksi kuuloaistin huokosiin tulee niihin sopiva virtaus, koemme kuulohavainnon. Esisokraattikkojen suhde aisteihin, niiden toimintaan ja lukumäärään on vaihtelevaa ja esimerkiksi Democritus näkee, että on vain yksi tapa havaita, joka on kosketus ja kaikki aistit perustuvat siihen (Barnes 1979, 175). Tulkitsen Democrituksen näkemystä niin, että aistihavaintomme perustuvat siihen kosketukseen, kun virtaus (*aporrhoia*) koskettaa ja sovittautuu (*harmottein*) huokoseen. Oma suhteeni aisteihin on monimutkainen ja olen tutkimukseni aikana kokenut aistien lomittumista sekä aistihavaintoja tunnettujen aistieliinten ulkopuolella (Työskentelypäiväkirja, 1). Aistien lukumäärästä ja niiden listaamisesta käydään väittelyä vielä tänäkin päivänä. Nykyfysiologit ovat erotelleet esimerkiksi lämmön, vaivan (effort), kirkkauden, painon, nopeuden, tilan havaitsemisen ja kineettisyyden omiksi kohdiksi. (Duncum 2012, 3)

Oli aistien lukumäärä ja keskinäinen käyttäytyminen mikä hyvänsä, niin tärkeää on se, että läpiveto on aistittavissa/havaittavissa ainakin osittain. Subjekti havaitsee ja havainto on välttämätön osa subjektiä. Minun kohdallani tämä tarkoittaa sitä, että kun läpiveto virtaa ja koskettaa huokosiani, se koskettaa ja

muodostuu subjektiksi. Aikaisemmin huomioimani subjektin paikan sijoittaminen on tämän prosessin aikana alkanut sijoittumaan kehoni ulkopuolelle ja toisinaan olen tuntenut itseni yhtä äärettömäksi ja ajattomaksi kuin lävitseni kulkevan virtauksen (Työskentelypäiväkirja, 2).

Subjektin määrittäminen ihmisten lisäksi kasvavalle joukolle muita eliöitä on 2010-luvun biologiassa vahvasti läsnä ja tietoisiksi epäiltyjen olioiden määrä kasvaa jatkuvasti (Karala Tiede-lehti 4/2018). Subjekti itsessään on vielä täysi arvoitus ja tietoisuuden paikantaminen hyvin ristiriitaista. Uusmaterialismin piirissä käsitellyssä panpsykistisessä lähestymistavassa pohjaututaan esisokraattiseen traditioon. Tietoisuus on jonkinlaista informaatiota, mitä *arkhēn* muodostamissa kappaleissa on. Toisin sanoen informaatio ja täten tietoisuuskin muodostuvat *arkhēsta*. Jos on olemassa tietoisuutta, niin eikö se tarkoita, että materia on perusolemukseltaan tietoinen¹², mikä voisi tarkoittaa sitä, että mikä tahansa kappale on mahdollisesti tietoinen. Inhimillinen tai inhimillisen kaltainen tietoisuus on ollut jalustalla vuosituhansia ja vasta verrattain vähän aikaa sitten mahdollisuus muista tietoisuuksista on alkanut palata takaisin laajempaan keskusteluun. Esisokraatikkojen jälkeen panpsykistiset tietoisuuden mahdollisuudet ovat olleet marginaalissa, mutta niitä ovat kuitenkin toisinaan nostaneet ylös merkittävät filosofit ja tieteilijät kuten: Baruch Spinoza, Gottfried Leibniz, William James ja Alfred Whitehead (Shaviro 2015,19-20).

¹² On toki myös mahdollista, että Descartes on sittenkin oikeassa ja maailma on lähtökohtaisesti dualistinen. Myös tietoisuuden emergenssi on mahdollista (tiedottomat asiat voivat kehittyä tietoisiksi). Mitään näitä asioita ei ole vielä todistettu oikeiksi tai vääriksi.

Anaxagoras ja Diogenes pohjaavat Empedokleen ajatuksiin siitä, että tietoisuus perustuu havaintoon, joka johtuu kaikkialla olevasta läpivedosta ja sen asettumisesta huokosiin. Koska kaikki on huokoista, niin esisokraatikot ovat ottaneet huomioon mahdollisuuden, että kaikki on tietoista.

Joten kaikella on hengitys ja hajuaisti (422: B 102)

Joten kaikella on mahdollisesti ajatus (333: B 103)

Tiedä että kaikella on aisti ja osa ajatusta (423: B 110. 10)¹³

Herakleitoksen fragmenteissa on myös viitteitä tietoisuuden kollektiivisuudesta

On seurattava sitä, mikä on yhteistä. Mutta vaikka mieli onkin kaikille yhteinen, useimmat elävät ikään kuin olisi heillä oma tieto (B2)¹⁴

Tieteen kehityksen myötä on ilmennyt paljon seikkoja puoltamaan kaikkien elävien organismien kykyä tuntea, tahtoa ja tehdä ratkaisuja. Epäelollisiksi määriteltyjen kappaleiden kohdalla sen sijaan harva puoltaa esimerkiksi matemaatikko/filosofi Rudy Ruckerin ajatuksia kiven tai neutronin tietoisuudesta (Shaviro 2015,22). Miten teemme erottelun elävän ja epäelollisen materian välillä? Kristitty ja kartesiolainen Eurooppa on esisokraattisen ajan jälkeen siirtynyt tarkkoihin rajauksiin siitä, mikä on elävää ja mikä ei. Biologiakin jakaa ympäristötekijät vielä selvästi bioottisiin ja abioottisiin. Esimerkiksi hiukkasten tietomahdollisuudet tuntuvat kaukaisilta, koska tietoisuutta etsitään vielä pääosin bioottisiksi määritellyistä kappaleista. Tässä kontekstissa materian elollisia tai epäelollisia ominaisuuksia käsitellessä tulee huomioida esisokraattiselle ajalle olennainen sekä moninainen käsitys elämästä. Esimerkiksi Empedokleen (johon monet muut muinaiset ajattelijat nojaavat) kohdalla, elämän korostamisen ja elämän laajan käsitteen taustalla on kuuluminen neoliittiseen traditioon. Elämä on tärkeä tutkimisen kohde ja mysteeri. Elämää palvotaan, kunnioitetaan monin erilaisin rituaalein ja käytännöin. (Gotshalk 2000, 46 ; Varto 2008, 137). Neoliittinen traditio on vielä äiti jumala Kybelen¹⁵ aikaa ja murros paremmin tunnettuun, olympolaiseen jumaljärjestykseen oli vasta tapahtumaisillaan. Ajattelu elämästä, materiaalisuudesta, tietoisuudesta ja kiertokulusta viittaavat huomattavasti

¹³ Fragmentit: Barnes 1979, 179

¹⁴ Fragmentti: Varto 2008, 115

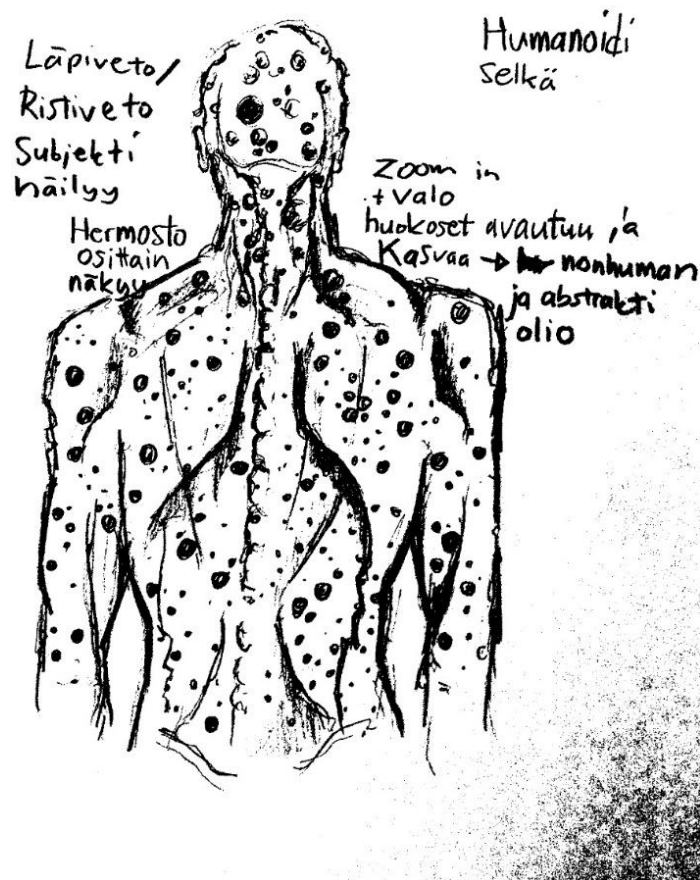
¹⁵ Kybele-perinteeseen liittyy vahvasti keräily- ja metsästystalous sekä vallan keskittymättömyys. Maanviljely nähtiin luonnonjärjestyksen rikkomisena ja valta(Zeus) nähtiin eheyttä rikkovana tekijänä. ”Luonto on ja ihmisen on sopeuduttava siihen. Luontoa ei tehdä tai muokata tai pakoteta johonkin. Ihmisiä voi olla Luonnossa sen verran kuin Luonto ruokkii.” On myös tehty esine- ja tekstilöydöksiä siitä, että vähemmän antroposentrisen maailmankuvan lisäksi Kybelen maailmassa oli esimerkiksi monenlaisia tapoja ilmaista sukupuolta. Klassisen kauden Kreikka taas nähdään hyvin vahvasti isäkeskeisenä yhteiskuntana. Suuren jumalattaren maailmassa ei ollut vielä tehty tarvetta yhteiskunnallisesti roolitetuille ihmisille. Näitä asioita on myös mahdollisesti romantisoitu ja muinaisen maailman tapoja on hyvin vaikea todistaa. (Varto 2008, 137-139)

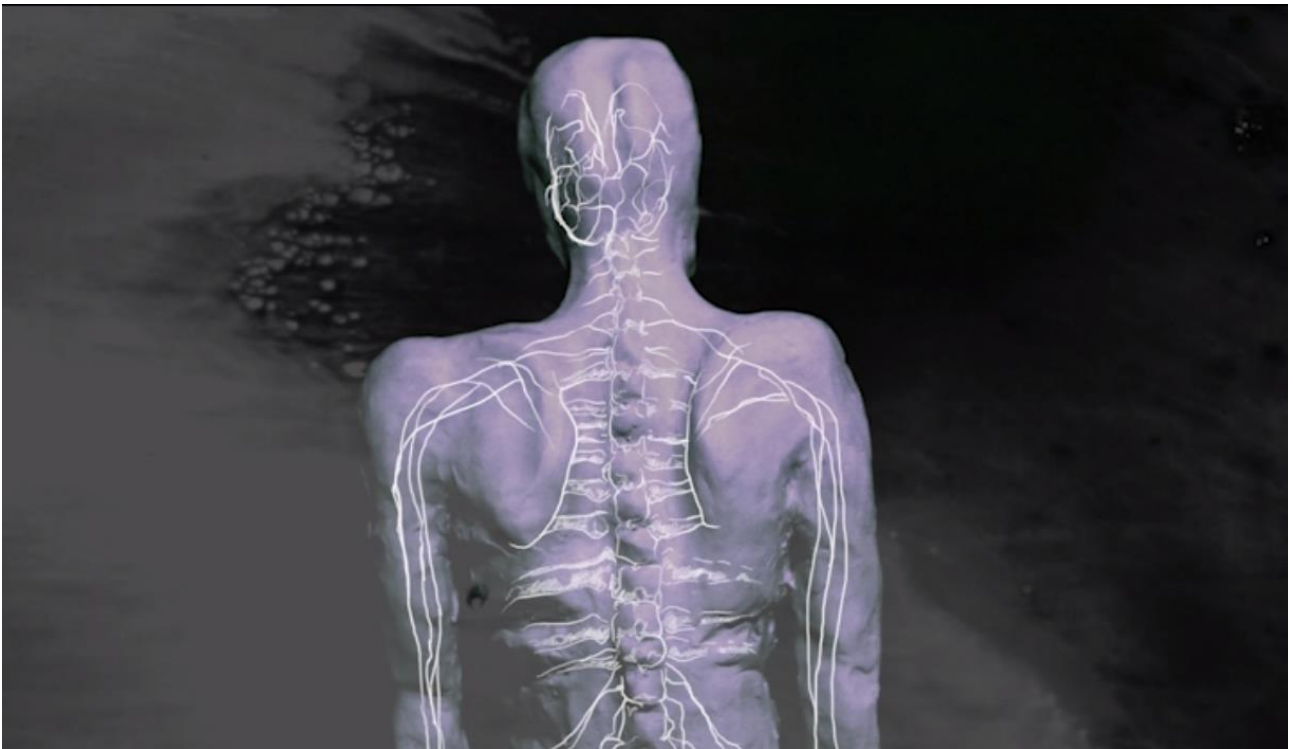
vähemmän antroposentriseen maailmankuvaan, kuin myöhemmän ajan eurooppalainen ajattelu on taipuvainen.

Jos kaikki materia perustuu johonkin pohjimmiltaan samaan jakamattomaan olomuotoon, niin materian määrittelemisen eläväksi tai ei-eläväksi on ongelmallista. Jos kaikki on samaa ja jatkuvasti kiertää toistensa läpi, emmekä usko aineettomaan, niin kaikki on elävää, tai sitten koko elämä terminä on kyseenalainen. Läpivedon mahdollisesti elävä ja tietoinen luonne on tutkielmani aikana noussut havainto, jos ei kovinkaan empiirinen, niin enemmänkin ontologinen.

5. Katoava inhimillinen subjekti ja rajaton keho

Inhimillinen subjekti on koko antroposentrisen maailman kulmakivi. Nykyään se on haastettu, mutta vielä vankasti asemansa pitävä monumentti. Opinnäytteeni taiteellisen prosessin aikana olen toisinaan kokenut olevani lähellä inhimillisen subjektini unohtamista, mutta tämäkin on hyvin häilyvää. Inhimillinen subjekti tuntuu olevan todella tiukasti kiinni olemassa olemisemme tulkitsemisessa ja havainnoimisessa. Kuinka suuri vaikutus inhimillisen subjektin kokemiseen on vallitsevalla maailmankuvalla vai olemmeko kokeneet tämän yhtä vahvasti jo aikoina, jolloin inhimillinen subjekti ei ollut niin korotetussa asemassa?

Antroposentrisen maailmankuvan haastaminen on ollut 2000-luvun jälkeen kasvussa ja sen taustalla toimii lukuisia teorioita ja lähestymistapoja kuten toimijaverkkoteoria, affektiteoria, eläintutkimus, the assemblage theory, aivotutkimus, uusmaterialismi, posthumanismi, new media theory, spekulatiivinen realismi ja systeemiteoria. (Grusin 2015, viii-ix)

Oma tarkkailupisteeni ihmislajiin kuuluvana on toki välttämättä enemmän tai vähemmän antroposentrisen, mutta tämän prosessin aikana useaan otteeseen on herännyt kysymys, mikä tekee subjektistani inhimillisen? Kuinka paljon ihmisyyteen synnyttään ja kuinka paljon siksi tullaan? Arjessa toimiminen/työn tekeminen, ihmisille tyypilliset ajatukset ja suhteet muiden ihmisten kanssa ovat eräitä tapoja määrittää inhimillistä subjektia. Jopa epäinhimilliseksi koettu olento voidaan määritellä inhimilliseksi, mikäli sen toimintaa voidaan tulkita riittävän ihmismäiseksi (Siukonen 2011, 9-1). Minä taas olen useaan otteeseen alkanut epäilemään omaa inhimillisyyttäni eniten silloin, kun olen meditointini aikana välttänyt arkea, työtä, ajattelemista ja kanssakäyntiä ihmisten kanssa. Totutun inhimillisyyden tilalla on ollut selittämätön vieraus, mikä on aina alkanut häipymään, kun sitä olen yrittänyt tarkemmin pohtia. Aistien tekemät kognitiot ovat olleet hyvin hämäriä ja limittäisiä. Tämä vieraus on saattanut paikantua huomattavasti laajemmalle alueelle kuin oma kehoni. Olen ikään kuin vuotanut nahkani läpi ympäröivään ja ympäröivä on vuotanut nahkani sisään.

”Kasvavat puut, miehet ja naiset, pedot linnut ja veden hoivaamat kalat ja jopa pitkäikäiset jumalatkin, jotka ovat kaikista kunnioitetuimmat. Nämä osatekijät itsessään ovat olemassa, mutta virraten toistensa läpi ne tulevat toisiksi; tällä määrin sekoittuminen muuttaa niitä.” (Empedokles, 21)¹⁶

Toisinaan voimakas irtautuminen tai vieraantuminen inhimillisestä subjektista on ollut pelottava tunne ja laittanut minut miettimään, mitä inhimillinen subjekti kulttuurissamme/minulle merkitsee? Se on jokin todella konkreettinen, tuttu, normitettu ja arkinen kanava maailmaan. Antroposentrisessä maailmankuvassa olennaista on, että elävä ja tiedostava ihminen on jotain erityistä ja ehjää. Se ei ole vain zombi, joka toimii (Morton 2015, 183). Olen tuntenut itseni todella elossa olevaksi, vaikka toisaalta en edes ole huomionut itseäni tai elossa olemistani lainkaan. Kun olen onnistunut kadottamaan tai häivyttämään inhimillistä subjektiani, olen löytänyt jotain sen tilalle. Jotain epäselvää, mutta seesteistä. Harmoniastakin voisi puhua ja tämän tasapainon etsiminen on hyvin vahvasti ollut läsnä myös vanhassa kreikkalaisessa eetoksessa. Halu löytää alkuperäinen järjestys. (Varto 2008, 7)

Kun inhimillinen subjekti on alkanut häilymään, olen kokenut voimakkaita samaistumisen/ytteiden tunteita ei-inhimilliseen maailmaan. (Työskentelypäiväkirja, 3) Subjektini rajattoman valumisen havaitseminen on yhden eheän subjektin sijaan saanut minut miettimään itseäni enemmänkin jonkinlaisena menijöiden ja tulijoiden solmukohtana. Nämä tulijat ja lähtijät ovat lävitseni virtaava vaihteleva määrä potentiaalisesti tietoisia hiukkasia/entiteettejä ja ne rakentavat minut. Samalla tavalla kuin muurahaiset rakentavat muurahaispesän tai vety- ja heliumatomit auringon. (Työskentelypäiväkirja, 4) Tämä on kuitenkin vain haparointia ja otaksuntaa. Inhimillisenä olentona minulla todennäköisesti ei ole juuri mitään mahdollisuuksia voida ymmärtää muuta kuin inhimillistä subjektiani, paitsi ehkä vahingossa.

Kuinka voisimme samaistua hyperobjekteihin kuten ulkoavaruus tai oma luontomme? Kuinka voimme ymmärtää planeettaamme, kun metodimme ovat niin alttiita ihmisen erehdykselle. Entä jos todellinen ymmärrys on juuri tässä erehdyksessä? (Ars Bioarctica field report: WhiteFeather Hunter, 2018)

¹⁶ Fragmentti: Freeman 1948, 55

Kulttuurissamme on tavanomaista, että subjektista puhutaan tarkasti rajattuna yksikkönä, eritoten jos puhutaan ihmisistä. Tuija Kokkonen (2014, 196) kysyy: *"Miten määrittyy yksikön raja minun kohdalla, ihmisen, joka koostuu useista lajeista, ja elää sekä tekee esityksiä tiiviisti yhdessä toisten ihmisten, eläinten ja kasvien kanssa, ja jonka aika alkaa limittyä ei-ihmisten aikoihin? onko minä/esitys aina monilajinen, moniaikainen monikko me, jopa symbioottinen sellainen, sillä minua eikä esityksiä ole olemassa ilman muita?"*

Mikä sijoittaa potentiaalisesti monilajisen ja moniaikaisen subjektini paikallaan pysyväksi tähän kehoon? Kehoni massakaan ei pysy paikallaan kehossani vaan on liikkeessä ja vaihtuu jatkuvasti. Missä vaiheessa hiukkanen/muu toimija alkaa olla tai lakkaa olemasta osa kehoani, eli subjektiani? Loppuuko kehossani olevan toimijan rooli osana minua/meitä välittömästi, kun se valuu ulos kehoni huokosesta, vai onko mahdollista, että monilajinen ja moniaikainen subjekti onkin huomattavasti laajempi kuin se, mikä pysyy nahkani sisällä ja on alituisesti ristikkäin muiden subjektien kanssa.¹⁷

¹⁷ Monilajinen termin kanssa tulee ottaa huomioon se, ettei laji suinkaan välttämättä ole bioottinen eliölaji vaan kenties jotain muuta.

Mitään ei tule olevaksi, eikä mitään katoa. Sillä jos ne jatkuvasti katoaisivat, niitä ei enää olisi; ja mikä taas voisi lisätä jo täynnä olevaa. Ja mistä se tulisi? Minne suuntaan se voisi kadota, koska mikään näistä asioista ei ole tyhjä. Ei, vaan nämä asiat ovat olemassa ja virtaamalla toistensa läpi, ne muuttuvat erilaisiksi eri aikoina ja ovat ikuisesti jatkuen samaa.

Empedokles, 17¹⁸

Kaikki on yksi minulle,
Mistä minä alan, siihen palaan toistuvasti
Parmenides DK 28 B5'9¹⁹

¹⁸ Fragmentti: Freeman 1948, 54

¹⁹ Fragmentti: Gallop 1991, 59

6. Kohti uusmaterialismia

Materialististen suuntausten perusta on siinä, että maailma ei ole osittain transsendentti, vaan muodostuu aineesta (Hughes 2000, 90). Samankaltaisia lopputulemia nousi esisokraatikoilta aikoinaan. 2010-luvulla materialistinen maailmankuva on vahvasti kytköksissä siihen kriittiseen uudelleen järjestelyyn, mihin esimerkiksi posthumanismi pohjaa. Pitkään keskustelua hallinneet dualismit, olemusajattelu ja ihmiskeskeisyys ovat käyneet vanhanaikaisiksi. Uusmaterialismi, posthumanismi ja muut inhimillisiä konstruktioita sekä representaatioita haastavat tutkimussuuntaukset ovat vielä muuttuvia, alati identiteettiään hakevia, prosessuaalisia ja kokeilevia. Uusmaterialismin ja posthumanismin välille on vaikea tehdä yksinkertaista tai selvää eroa (Lummaa ja Rojola 2014, 22-23). Uusmaterialismissa ei ole yhteistä selkeää teoriaa, vaan se on enemmän kokoava termi ajankohtaiselle materialistiselle ajattelulle. Yksi tunnetuimpia uusmaterialistisia suuntauksia on objektorientoitunut ontologia (OOO) jossa epäsuhteelliset objektit ja hyperobjektit kuten ihminen tai sääilmiö muodostavat lähinnä sisäisiä suhteita (Sheldon 2015, 194). Tämän tutkielman aikana nousseet havaintoni kuitenkin puoltavat enemmän sitä, että niin objektit kuin hyperobjektitkin ovat suhteessa toisiinsa virtaamisen (*aporrhoia*) kautta. On myös huomioitavaa, että objektorientoituneeseen ontologiaankin on monia lähestymistapoja ja siihen suhtaudutaan kriittisesti uusmaterialismin sisäisestikin (Sheldon 2015, 195).

Merkittävä ja OOO:n läheinen suuntaus on spekulatiivinen realismi/spekulatiivinen materialismi, jonka kanssa tutkielmani on samoilla linjoilla elollisen ja ei-elollisen määrittelyn vaikeudesta. Mikäli pyrkimyksenä on päästä eteenpäin ihmiskeskeisyydestä, niin eliökeskeinen maailma on vasta yksi harppaus ja vielä verrattain helppo, sillä ihminen on itsekkin eliö.

”perustuuko biologisen luonnon keskeisyys siihen, että olemme itsekkin eliöitä. Eikö eletyn ruumiin kokemuksille annettu etusija kuulu edelleen humanismin muotoihin, vaikka humanismi tulkittaisiinkin tässä ihmistietoisuuden sijasta ihmisruumiin ja muiden elävien olentojen etusijaksi ei-elolliseen olevaan nähden? Siten spekulatiivinen materialismi johtaa radikaaliin postbioottiseen ajatteluun, joka ei kyseenalaista vain ihmiselle vaan myös ylipäättään kaikille organismeille annetun etusijan.” (Nivala 2014, 258)

Paikantaisin tutkielmani osaksi tätä uudelleenjärjestelyä, missä antroposentrisyydestä eroon pääsemisen lisäksi keskiössä ovat biosentrisyyden ongelmat. Vaikka oma bioottinen ihmiskehoni on ollut suuressa roolissa tässä tutkielmassa, olen kuitenkin päätenyt kyseenalaistamaan sen bioottisuutta tai ylipäänsä bioottisen eroa abioottisesta laajemmasta mittakaavassa. Arjessa elävän ja ei-elävän

välille on helppo vetää raja esimerkiksi eettisissä kysymyksissä, mutta maailman rakenteen kannalta asettelu on vaikea.

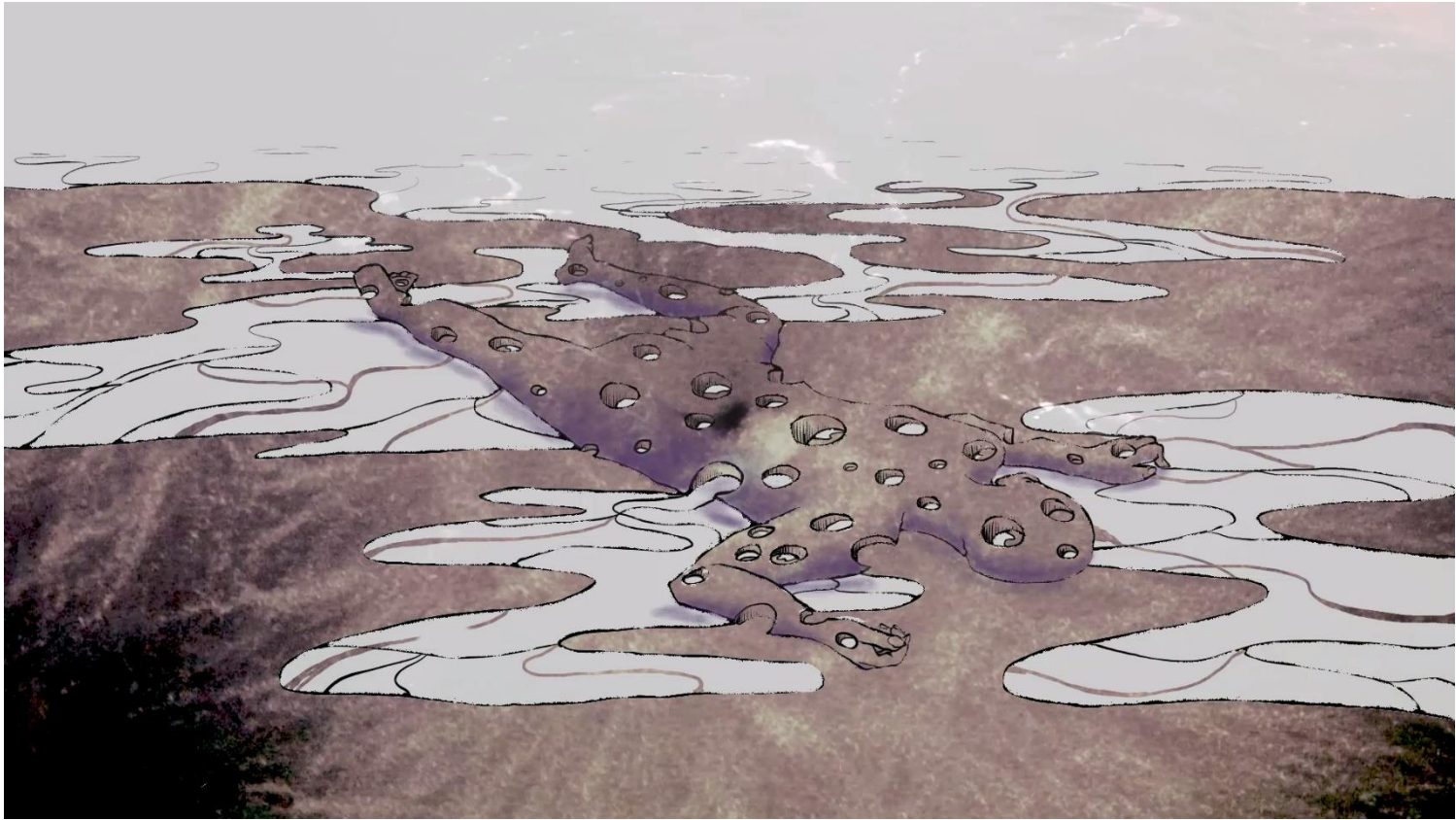

Aineen käsitteleminen huokoisuuden kautta on myös yhtymäkohta tutkielmani ja aikaisemmin tehtyjen uusmaterialististen tai posthumanististen kirjoitusten kanssa. Gilles Deleuzea ja Félix Guattaria pidetään yhtenä uusmaterialismin keskeisimpinä vaikuttajina (Lummaa ja Rojola 2014, 23). Paul Duncumin (2012,7) mukaan Deleuze ja Guattari (1987) ajattelivat kehon olevan alituisesti erilaisten virtausten läpäisemänä ja tuottamana. Deleuze (1993) jatkoi vielä eteenpäin pitäessään ihmiskehoa alituudessa yhteydessä olevana yltä päältä huokoisena pesusienenä. Myös Tuija Kokkonen reflektoi huokoisuutta live-esityksessään Kronopolitiikkaa – III muistio ajasta, 2010:

”Alan muuttua huokoisemmaksi. Jäkälän eri osapuolet, sienet, levät ja joskus syanobakteeri, elävät symbioosissa – liitynkö minä nyt siihen? Jos pysyisin tässä vuosia, loppuikäni, tottuisiko tuo eliöryhmä kaasuseokseen jota henkäilen siihen päin, ääni-impulsseihin joita sitä kohti lähteän ilmassa? Mitä tapahtuisi, jos päättäisi elää tässä tapahtumassa?” (Kokkonen 2014, 196)

Kokkonen muistiossa tulkitsen samaa romanttista suhtautumista, mihin itsekkin olen taiteellisen prosessin aikana usein uppoutunut (Työskentelypäiväkirja 5). Huokoisuuden ja virtauksen havaitsemisen tuoma kanssaolemisen tunne on usein voimakas ja kappaleiden suhde toisiinsa näyttäytyy jotenkin toisiaan ymmärtävänä. On tärkeä kuitenkin muistaa, että on hyvin epätodennäköistä, että kykenisimme ymmärtämään tai tuntemaan ei inhimillistä muuten, kuin inhimillisillä keinoillamme ja

sama pätee toisinpäin (Shaviro 2015, 25). Koen tässä ajatuksessa paljon samaa OOO:lle ominaisen kappaleiden välisten suhteiden olemattomuuden kanssa, vaikkei kokemukseni olekaan niin jyrkkä ja vuorovaikutukseton. Oli näiden kappaleiden (objektit tai subjektit) väliset suhteet olemassa tai olemattomia, koen tärkeäksi pysyttäytyä kaukana eksistentiaalisesta nihilismistä ja keskittyä enemmän kaikkien kappaleiden/entiteettien materiaaliseen ainutkertaisuuteen ja sen arvokkuuden vaalimiseen.

7. Pohdinta

Tekemäni keholliset tutkimusmatkat ja meditoinnit metsässä olivat avaava kokemus ja videon lopullinen jälki on yhtä koko prosessin kanssa. Kuviin tehdyt ratkaisut esimerkiksi ääriviivan tai livekuvan yhdistämisessä resonoivat metsässä tekemieni havaintojen kanssa ja kuvakulmat toisintavat kokijan suhdetta tarkkailijana sekä osittain häilyvänä tekijänä. Läpiveto/Cross-draughtin äänen taustalla vaikutti esisokraattiselle filosofialle ominainen tapa tehdä tutkimusta runon ja laulun muotoon (Gallop 1991, 109-110). Ääniraidaksi muodostui eräänlainen kehon äänien laulu, minkä tavoitteena on toisintaa kokemaani inhimillisen ja ei-inhimillisen välistä materiaalista rajatilaa. Ääniraita koostuu oman kehoni erilaisista kohinoista, vinkumisista, surinoista sekä muutamista tonaalisista helpommin lauluksi mielletävistä äänistä, jotka äänitin itsekseeni Aallon valokuvastudiossa. Ääniraita on karkea, mutta tavoitin siinä ne taajuudet, mihin pyrin ja taiteelle ominaiseen tapaan, myös äänittämis- ja miksausprosessi vei ääniraitaa uusiin, suunnittelemattomiin suuntiin. Näkisin Läpiveto/Cross-draughtin abstrakteissa ja mikroskooppikuviin johdattelevissa osuuksissa samankaltaisuutta Pixel Forestin (Pippilotti Rist 2016²⁰) kanssa. Taiteellisessa prosessissani metsässä on metodiluvussa mainitun Bare Necessitiesin (Antti Laitinen 2002) kanssa samaa heittäytymistä irti kansalaisena olosta sekä arjesta. Näen toki myös vaikutteeni omista idoleistani animaation saralla kuten Možnosti dialogu / Vuoropuhelun mahdollisuudet (Jan Švankmajer 1982) ja Priit Pärnin monet luonnosmaista ja realistista jälkeä yhdistelevät piirrosanimaatiot. Työskentelyni muovautui tarpeen mukaan ja välineet/keinot vaihtuivat, kun aloin paremmin ymmärtämään aiheitani. 2016 alkanut piirtäminen ja maalaaminen olivat se hetki, kun jalalla kokeillaan, onko vesi sopivan lämpöistä uimiselle. Tämän jälkeen ymmärsin, että minun täytyy tehdä pitkä ja ennakkoluuloton sukellus tuntemattomaan, mikäli haluan tätä asiaa käsitellä pidemmälle.

Suuret kysymykset ovat liian suuria ratkaistavaksi ainakaan opinnäytteessä ja se ei missään nimessä ollut minkäänlainen lähtökohtakaan. Toisinaan tuntuu, että nämä kysymykset ovat liian suuria edes kysyttäväksi. Tämä prosessi on kuitenkin laajentanut näkemystäni huomattavasti niin taitelijana kuin myös pedagogina. Olen prosessin aikana syventynyt taiteelliseen prosessiin syvemmin kuin kenties kertaakaan aikaisemmin. Taiteen tekeminen tekee aina jotain tekijälleen (Siukonen 2011, 11). On vaikea sanoa, sainko mitään konkreettisia vastauksia tutkimuskysymyksiini, mutta ainakin ymmärrykseni aiheesta on kasvanut. Tämän kokemuksen aikana minulle on avartunut ainakin seuraavat asiat:

- Maailman rakenne on minulle entistäkin epäselvempi.
- Suhteeni materian liikkeeseen ja huokosiin on entistä epäselvempi

²⁰ Vernissage TVn kuvaama dokumentointi näyttelystä <https://www.youtube.com/watch?v=yRnDHu0FmTk>

- Suhteeni subjektiin on entistä epäselvempi
- Koen nämä kasvavat epäselvyydet pelkästään positiivisina lopputulemina.

Antroposentrisestä ajattelusta olen onnistunut etääntymään jo huomattavasti ennen tätä prosessia, mutta subjektien paikantaminen eliöiden lisäksi abioottiseen materiaan on kasvanut ajattelussani, ja tätä myötä kunnioitus kaikkea olemassa olevaa kohtaan on lisääntynyt. Mielestäni nämä ovat hyviä lähtökohtia taiteen tekemiselle sekä opettamiselle. Oman kehon käyttö taiteellisenä instrumenttina on myös avannut minulle monia ovia aistitietoon ja kuvataiteen opettajana koen vahvasti, että visuaalisen kulttuurin ymmärtämisessä on hyvin tärkeä huomioida seuraava asia. Visuaalinen kulttuuri ei ole mitenkään erotellusti yhteydessä vain näköaistiin, sillä näköaistin toimiminen itsessään on yhteydessä muihin aisteihin. Merkittävä näköhavaintoa tutkinut psykologi James J Gibson (1986, 205) kiteytti tämän erinomaisesti: ”Emme näe vain silmillä, vaan silmillä mitkä ovat päässä, joka on kehossa, joka on maassa”.

Kaikki mitä käsitämme visuaalisella kulttuurilla: taide, viihde, uutiset, mainokset, porno jne, ovat kauttaaltaan kytköksissä kehoihimme sekä aisteihimme. Pyrkimyksissämme paremmin ymmärtää visuaalista kulttuuria ja kasvattaa sen ymmärtämiseen, on meidän siis ensiksi ymmärrettävä kaiken taustalla toimivia kehojamme ja sen toimintaa.

Akateemisuus

Lopputyöni suhde hyvään tieteelliseen käytäntöön:

”Tutkimus suunnitellaan ja toteutetaan ja siitä raportoidaan sekä siinä syntyneet tietoaineistot tallennetaan tieteelliselle tiedolle asetettujen vaatimusten edellyttämällä tavalla.”²¹

Monet työssäni syntyvät tietoaineistot eivät välttämättä helposti ole käännettävissä sanoiksi. Tutkimukseni tulokset ovat syntyneet taiteellisen prosessin aikana ja tiedollinen sisältö on taiteen luonteelle ominaisesti vahvasti kytköksissä tekijän muodostaman tiedon lisäksi teoksen ja teoksen kokijan väliseen suhteeseen. Kuvataiteen tuottamia kokemuksia on mahdollista pukea sanoiksi, mutta tämä sanoittaminen ei kuitenkaan välitä teoksen tietoa. Se voi parhaassa tapauksessa välittää erinomaisesti kokijan ja teoksen välillä muodostuneen tiedon, mutta tämä tieto voi poiketa huomattavasti siitä tiedosta, mikä muodostuu jonkun toisen kokijan kanssa. Tämä sanoittaminen voi jopa muodostua häiriöksi teoksen ja toisen välille. Esimerkiksi todella johdattelevan teostekstin kanssa voi käydä juuri näin.

Näkisin että tämä haaste on eräänlainen kitkan aiheuttaja taiteellisen tutkimisen ja akateemisuuden välillä. Taiteellisen tutkimuksen prosessin ja lopputulosten tulee olla rehellisiä taiteen tekemiseen

²¹ Hyvä tieteellinen käytäntö: <https://www.tenk.fi/fi/hyva-tieteellinen-kaytanto>

liittyvälle subjektiivisuudelle, mutta samalla myös sen tulee kestää akateemisuuteen liittyvät vaatimukset tutkimuksen selkeydestä ja objektiivisuuden ihanteesta.

Taiteen tieto

Erilaisten tietojen välille muodostettuja hierarkioita tulee mielestäni aktiivisesti kyseenalaistaa sekä haastaa, ettei tietoa käsitteenä valjasteta palvelemaan vain jotakin tiettyä tarkoitusta. Tiedon luonne on monimutkainen ilmiö ja tämän opinnäytteen tieto on luonteeltaan kenties epäselvempää ja keskustelulle avoimempaa kuin luonnontieteille ominaisempia metodeja hyödyntävän lopputyön tieto. Iso kysymys kuuluu: miten välitän teosten minulle tuomaa tietoa eteenpäin ja millaiseksi se tieto muuttuu vastaanotettuna? Missä määrin minä pyrin vaikuttamaan tiedon välittymiseen sellaisena, kuin itse olen tiedon kokenut?

Jouni Kiiskinen kysyy: *”Teoksen tiedoksi valmistaminen vaatii teon, joka kuolettaa sen havaituksi tulemisen (sellaisenaan) ja satunnaisten käsitysten syntymisen virrasta. Onko sanallinen selittäminen ainoa tapa tehdä taiteesta tietoa?”* (Haveri, Kiiskinen 2012, 116)

Taide on ilman muuta tietoa ja taiteen sanallinen selittäminen ei välttämättä lisää tai poista sen tiedollisia ominaisuuksia. Kaikki riippuu siitä, millaisessa muodossa ja tilanteessa taide minkäkin teoksen kohdalla on. Sanallinen selittäminen on yksi keino yrittää viedä viestiä perille. Se voi olla erinomainen kuvaus teoksen ja tekijän, tai erään kokijan kohtaamisen seurauksista, mikä voi monelle muulle kokijalle avata teoksessa olevaa tietoa. Sanallinen selittäminen voi olla tekijän prosessianalyysiä, mikä voi myös olla monille olennainen osa teoksen tietoa. Joka tapauksessa se kuitenkin muovaa viestiä ja koen, että taiteen tiedolliset ominaisuudet välittyvät usein runsaimmillaan teoksen ja teoksen kokijan välisessä dialogissa. (Haveri, Kiiskinen 2012, 115-117) Usein tämä dialogi laajenee useammille osallistujille ja näin tieto itselleen ominaisesti kulkee taas eteenpäin. Tuntuu, että sanallinen selittäminen on viestin viemisen kannalta kuin rikkiäinen puhelin, joka teoksesta ja kokijasta riippuen toimii vaihtelevasti tai ei ollenkaan. Sanattomien ajatusten sanoiksi kääntämisessä taitava kirjoittaja pystyy avaamaan paljon, mutta silti tuskin onnistuu välittämään sitä työskennellessä tapahtuvaa ajattelemista, mikä ei ole sanoja. (2011 Siukonen, 63)

Taideteoksen tiedosta puhuttaessa usein käytetään sanaa tulkinta. Tavallaan se on osuva sana taiteen tiedolle, vaikkakin siinä jokin tiedollisia ominaisuuksia vähättelevä kaiku. Tulkinta ja tulkinnanvaraisuus ovat kuitenkin minulle taiteen tiedon kiinnostavimmat työkalut ja hyvin olennainen osa taiteellista ajattelua. Kun tulkitsemme teoksen tuomaa kokemusta taiteelliselle ajattelulle ominaisin keinoin, olennaista on päästä pinnan alapuolelle, mikäli teoksen tietoon haluaa päästä parhaiten käsiksi. Onnistunut dialogi teoksen ja kokijan välillä ei ole aina helppoa ja teoksessa oleva tieto ei välttämättä saa kokijasta otetta, eivätkä kokijan tiedolliset ominaisuudet pääse kosketukseen teoksen kanssa. Onnistunut dialogi teoksen kanssa ja siihen kytkeytynyt taiteellinen ajattelevaaminen vaatii kokijalta

tietynlaista sitoutumista kokemukseen. Juha Varto (2017, 58-59) taiteellisesta ajattelusta kirjoittaessaan nostaa esiin kokemuksen ja ajatusten tulosten koettelemisen. Tämä koetteleminen on mielestäni merkittävässä roolissa, kun tietoa pyritään pitämään laadukkaana. Tiedon koettelemiseen on kehitetty eri aloilla erilaisia mittareita, mutta taiteessa muodostetun tiedon koetteluun en keksi mitään kovin kattavia mittareita. Toki esimerkiksi filosofian tavoin keskustelun, väittelyn ja perustelun keinoin on mahdollista koetella taiteen tietoa, mutta tämä pitää sisällään oletuksen aikaisemmin esillä olleesta sanallisesta selittämisestä. Pähkinänkuoressa: taiteen kontekstissa asioiden mittaaminen ei ole mielestäni kovin hyvin soveltuva työkalu.

Muinaiset luonnonfilosofiat tänä päivänä

Esisokraatikot ja heistä jääneet fragmentit ovat lähteenä hajanainen ja todella tulkinnanvarainen kokoelma monta tuhatta vuotta vanhoja mietteitä, joita on käännetty vuosien varrella moniin eri suuntiin. Tästä huolimatta, en näin tutkimuksen jälkeenkään näkisi heitä vähemmän relevanteiksi, kuin joitain tuoreempia ja helpommin tulkittavia lähteitä. Toisessa kontekstissa vanhat ajatukset tai jokin totuttu on toisessa uutta ja uusi on aina suhteessa vanhaan (Ferrando 2013, 30). Tutkielmani käsittelee kuitenkin niitä mysteerejä, joiden selvittämisessä kaikki uskomattomat teknologiset saavutuksemme eivät ole tuoneet ratkaisevia vastauksia. Material perimmäinen luonne, sen kiertokulku ja subjekti ovat vielä yhtä suuria arvoituksia kuin ne olivat muinaisessa maailmassa. Kenties tämä uskomuksemme siitä, että vastaukset löytyvät laskemalla, on lähtökohtaisesti harhaanjohtava. Kenties jossain vaiheessa lähdimme hakoteille ja muinaisessa maailmassa ymmärrettiin joitain asioita paremmin kuin nykyään.

"Olemme eläinten oppilaita"
Democritus 154²²

²² Fragmentti: Freeman 1948, 106

Työskentelypäiväkirja otteet

Työskentelypäiväkirjan merkinnöistä puuttuvat päivämäärät, sillä en pitänyt niistä kirjaa metsässä.

0 : *Kylmät sormet tarraavat lämpimään kiveen. Lämpö virtaa ja tulee osaksi minua. Märkä sammal varpaissani taas tuo minuun kylmää. Lämpö ja atomistit. Kivestä tulevan lämmön massa on minun massaa.*

1 : *Onko kaikki aistimamme samaa ja aistielin on vain se mikä tekee eron? Äsken tunsin kuuloaistini vasemmassa kyljessäni. Toisaalta pelkkä informaatio (esim muisto) voi tuottaa aistihavainnon, mikä hämärtää kokemuksen ja kokemuksen aiheuttajan riippuvuutta.*

Kesken meditoinnin minua pisti ampiainen. Myrkky virtaa kehooni, tuleeko uudesta huokosesta jotain ulos? Kipuaisti tuntuu vahvasti ja kiinnostaa. Tuntoaisti varjelee. Kävelin nokkospuskaan voimistamaan kokemushorisonttiani. Alaruumis tuleessa. Demokritus oikeilla jäljillä. Kaikki aistit tuntevat esimerkiksi kivun eli koskettavat. Minuun koskee vai koskettaa? Kaikki aistit/aistiminen perimmäisesti kosketusta. Aistin tekemä kognitio ja termi tekee erotuksen. Oman kulttuurin irrotettu, eroteltu ja arvotettu suhde aisteihin.

2 : *Ikivanhat hiukkaset virtaavat läviäseni ja muodostavat minut. Tunnen oloni valtavaksi ja ikuiseksi.*

3: *Lammas tuli viereeni makaamaan ja virtsasi jalalleni. Kaupunkilaisen kontekstissa tätä olisi voinut pitää epämiellyttävänä, mutta kohtaaminen vain lisäsi samaistumistani tähän viisautta täynnä olevaan nisäkkääseen. Kumppanuuden tunne hyvin voimakas. Sen sijaan ihmiset tuntuvat vierailta ja vaikeasti samaistuttavilta.*

4 : *Olenko minä muurahaispesän kaltainen hubi, minne erilaiset toimijat tulevat tai lähtevät. Deleuze ja pesusieni. Jos minulla on subjekti, niin onko se samankaltainen kuin muurahaispesällä? Tulijat ja lähtijät rakentavat minut (subjektin)*

5 : *Katoava subjektini, mitä kadotan ja mitä löydän? Mikä on subjektini ja mitä se minulle tarjoaa. Turva, jotain konkreettista, kanava maailmaan ja sen ymmärtämiseen (tai väärinymmärtämiseen). Inhimillinen on tuttua mutta myös usein hyvin vierasta. Mitä löydän? Toinen tapa olla, yhteys, tasaisuus, välinpitämättömyys mutta myös pelko. Minä en ole mitään mutta samalla olen ikivanha, ajaton, ääretön, osa kaikkea.*

Lähteet

Tutkielmassa viitatus esisokraatikot

Anaxagoras n. 500 — 428 eaa.

Empedokles n. 492–432 eaa.

Democritus n. 460–370 eaa.

Diogenes 412— 323 eaa.

Herakleitos n. 535–475 eaa.

Ksenofanes n. 570 – 480 eaa.

Parmenides s. n. 510 eaa.

Kirjat, joista löytyneisiin fragmentteihin käännökseni perustuvat:

Barnes, Jonathan 1979 *The Presocratic Philosophers Volume 2: Empedocles to Democritus*

Routledge & Kegan Paul : London

Freeman, Kathleen 1948 *Ancilla to The Pre-Socratic Philosophers: A complete translation of the fragments in Diels*

Harvard University Press : Cambridge

Gallop, David 1991 *Parmenides of Elea: Fragments a text and translation with and introduction*

University of Toronto Press : Toronto

Varto, Juha 2008 *Ajattelemisen alku ja loppu: kreikkalaista eetosta etsimässä*

Elan Vital : Lahti

Muut lähteet:

Duncum, Paul 2012 *An Eye Does Not Make an I: Expanding the Sensorium*

Studies in Art education volume 53 Issue 3 182-193

Gibson, James J 1986 *The Ecological Approach to Visual Perception*

Houghton Mifflin : Boston

Gotshalk, Richard 2000 *The Beginnings of Philosophy in Greece*

University Press of America : Lanham

Grusin, Richard 2015 *The Nonhuman Turn*

Kokoomateos, viitatut artikkelit:

Shaviro, Steven: *Consequences of Panpsychism* 19-44

Morton, Timothy: *They Are Here* 167-192

Sheldon, Rebekah: *Form / Matter / Chora: Object-Oriented Ontology and Feminist New Materialism*
193-222

University of Minnesota Press: Minneapolis

Haveri, Minna & Kiiskinen, Jouni 2012 *Ihan Taiteessa*

Kokoomateos, viitatus artikkelit:

Kiiskinen, Jouni: *Taide tiedon kohtuna* 110-119

Unigrafia: Helsinki

Hughes, Jonathan 2000 *Ecology and Historical Materialism*

Cambridge University Press : Cambridge

Klemola, Timo 2004 *Taidon filosofia Filosofin taito*

Juvenes Print- Tampereen yliopistopaino: Tampere

Levi-Strauss, Claude 1962 *La Pensée Sauvage*

Plon : Paris

Lummaa, Karoliina & Rojola, Leena 2014 *Posthumanismi*

Kokoomateos, viitatus artikkelit:

Kokkonen, Tuija: *Kun emme tiedä* 179-210

Kurikka, Kaisa: *Kyyninen koira ja muita eläimiä* 211-236

Nivala, Asko: *Spekulatiivisen realismin ja posthumanismin yhtymäkohtia* 239-264

Eetos : Turku

Richards, Robert 2008 *The tragic sense of life : Ernst Haeckel and the struggle over evolutionary thought*

University of Chicago Press : Chicago

Pärn, Priit 1987 *Eine Murul / Aamiainen ruohikolla*

Tallinnfilm

Siukonen, Jyrki 2011 *Vasara ja hiljaisuus*

Kuvataideakatemia : Helsinki

Švankmajer, Jan 1982 *Možnosti dialogu / Vuoropuhelun mahdollisuudet*

Krátký Film Praha

Varto 2017 *Taiteellinen tutkimus : mitä se on? kuka sitä tekee? miksi?*

Aalto Arts Books, Helsinki

Väätti, Aini 2017 *Pysähdy, hengitä, kuuntele - Kuvataidekasvattajien kokemuksia tietoisuustaidoista*

Pro gradu -tutkielma, Taiteen laitos Aalto ARTS

Warren, James 2007 *Presocratics*

Natural Philosophers before Socrates

Acumen : Stockfield

Wells, Paul & Hardstaff, Johnny 2008 *Re-Imagining Animation: The Changing Face of Moving Image*

Bloomsbury Publishing PLC : Lausanne

Digitaaliset Lähteet

Ball, Philip 2007 *Splitting the quark*

<https://www.nature.com/news/2007/071130/full/news.2007.292.html>

tarkastettu 10.1.2019

Fransesca, Ferrando 2013, *Posthumanism, Transhumanism, Antihumanism, Metahumanism, and New Materialisms: Differences and Relations*

<https://existenz.us/volumes/Vol.8-2Ferrando.pdf>

tarkastettu 8.2.2019

Columbia University

Kajas, Antti 2007 *Herakleitos, filosofia ja metafysiikka Collin ja Heideggerin tulkintojen valossa*

Pro gradu -tutkielma <https://core.ac.uk/download/pdf/14915100.pdf>

tarkastettu 8.2.2018

Filosofian laitos Helsingin yliopisto 011941349

Karala, Maija 2018 *Hyönteiset ovat luultua älykkäämpiä*

<https://www.tiede.fi/artikkeli/hyonteiset-ovat-luultua-alykkaampia>

tarkastettu 8.2.2019

Tiedelehti 4/2018 Sanoma Media Finland

Laitinen, Antti *Bare necessities* 2002

<https://anttilaitinen.com/bare-necessities-2002/>

tarkastettu 8.2.2019

Merimaa, Juha 2016 *Kuvataiteilija ratkaisi Penrosen laattojen matemaattisen ongelman*

<https://www.hs.fi/tiede/art-2000004999176.html>

tarkastettu 8.2.2019

Rist, Pippilotti 2016 *Pixel Forest*

<https://www.newmuseum.org/exhibitions/view/pipilotti-rist-pixel-forest>

tarkastettu 8.2.2019

Rummukainen, Kari: *Alkeishiukkasista maailmankaikkeuteen: (Hiukkas)fysiikan standardimalli*

Luentomateriaali

<http://www.helsinki.fi/~rummukai/lectures/standardimalli.pdf>

tarkastettu 8.2.2019

Siegel, Ethan 2016 *What Every Layperson Should Know About String Theory*

<https://www.forbes.com/sites/startswithabang/2016/11/25/what-every-layperson-should-know-about-string-theory/#3bf78e525a53>

tarkastettu 15.12.2018

WhiteFeather Hunter 2018 *Ars Bioarctica field report*

<https://bioartsociety.fi/projects/ars-bioarctica/posts/whitefeather-hunter-artist-in-residency-in-ars-bioarctica>

tarkastettu 28.5.2018

Yle elävä arkisto 2008 *Aleksanteri Ahola-Valo, taiteilija ja filosofi*

<https://yle.fi/aihe/artikkeli/2008/08/29/aleksanteri-ahola-valo-taiteilija-ja-filosofi>

tarkastettu 8.2.2019